

interkom

ČS FANDOM

informační
servis
fandomu
6/2011

Rozloučení s Martinou Šrámkovou

(13. 10. 1967 – 8. 6. 2011)

Čtli jste její povídky a knihy – vesměs výborně hodnocené, její přesné recenze. Setkávali jste se s ní na sciifických akcích a conech. Získala titul Lady fantasy, umístila se na třetím místě v soutěži Ikaros v roce 2005.

Martina Šrámková bydlela poblíž Prahy, byla vdaná, měla dvě dcery, pro které žila – Aničku a Viktorku. Profesí (i duší) novinářka, pracovala např. pro MF Dnes, naposledy pro deník.cz. Kouřila, milovala knihy, zvířata a květiny. Těšila se na letošní Parcon a připravovala nejméně dvě nové knížky. Hrstka suchých informací...

Teprve když odejde člověk, na kterém vám záleželo a o kterém jste si mysleli, že ho dobře znáte, zjistíte, jak málo o něm vlastně víte. S každým, kdo zmizí z tohoto světa, exploduje do nicoty celý jeden vesmír – universum jeho zážitků, myšlenek, vzpomínek, představ, které je tak obtížné a jen v nepatrné míře sdílitelné.

Možná ta zpropadená třináctka, v jejímž stínu se narodila: Martina měla nesnadný život, ale dokázala bojovat se všemi jeho nástrahami, s nemocemi a starostmi. Vždycky usměvavá, empatická, přátelská; nikdy si nestěžovala. A bývala by mohla zehrat na nepřízeň osudu: její velký a výjimečný talent omezovala všední dny, zaměstnání, péče o rodinu i zdravotní handicap.

Z prvních próz v žánru fantasy (*Jiskřivé víno, bílý sníh, Kapesník pro princeznu*) přešla na fantastiku (fenomenální *Zapomenout na Nehru*) a sci-fi (*Dárek pro Pendera* nebo *Daleká cesta do Tipperary* – její poslední publikované beletristické dílo, přitom jedna z nejsilnějších českých SF povídek). Dokázala napsat i skvělý cyberpunkový příběh (*Krytým vozem k horám na obzoru*). Do svých textů přetavila černý humor i hořkost, drsnost a nespravedlivost, s níž se bytosti ve svém bytí střetávají.

Z tuzemských autorek nejvýrazněji směřovala ke stylu New Weird, jak naznačují některé její práce. Věčná škoda, že už se nedočkáme třeba její historické fantasy z časů asanace pražského Josefova; Martina by tomuto románu vtiskla nena-podobitelnou atmosféru.

Kdo Martinu Šrámkovou poznal, měl ji rád jako úžasného člověka, dobrého kamaráda. Byla skromnou, ale originální a ceněnou autorkou, všímavou publicistkou, spravedlivou recenzentkou. Nezapomínejme na ni...

Františka Vrbenská

PS: před pěti roky o sobě napsala do Kdo je kdo v ČSSF:
<http://interkom.vecnost.cz/who/SRAMAR.html>
Bibliografii Marty Šrámkové najdete na straně 14.

OBSAH

Rozloučení s Martinou Šrámkovou	1	Bibliografie Marty Šrámkové	14
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Časem s vědou – květen a červen	15
Ceny Locus 2011	2	Doporučená „evoluční“ literatura	17
Hvězdný bulvár	3	Roztomilost versus noční běsi? To je	
Starcon 2011, Epizoda III	9	Kůstek!	18
Jaqueline Carey: Kushielova vyvolená	10	DOGMA	19
Lucie Lomová: Divoši	11	Fanziny slavily	20
Zeměplocha dvojjazyčně	12	Parcon 2011 se blíží	20
Ikonografie Fandomu	12		
Dimitri Verhulst: Úpřední dny	13	Příloha: Světy věčných. Analýza komiksového cyklu Sandman Neila Gaimana	
Rozpoznávání vzoru	14		

Martina Šrámková (foto P. Štarková)

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Začínáme velice smutně rozloučením s naší kamarádkou Martinou Šrámkovou. Napsala jej Františka Vrbenská, a abyste si Martinu ještě lépe připomněli, doplnila jej i o její bibliografii, kterou najdete na straně 14. V Bulváru se dovíte něco ze zákulisí Akademie SFFH, o veselém křtu Šerosvitu a pravých kančích hodech v Galerii Fantazie. Jedna mladá dáma z Krakatitu mě požádala o seznam dostupné sociobiologické literatury, rozšířil jsem tedy ten z několik let starého Interkomu, a abych jej nemusel příště hledat, přidal za Časem s vědou na stranu 17. Honza Kovanic na straně 9 dokončuje svůj seriál o letošním Starconu.

Na letošním Parconu snad konečně v plném rozsahu realizují výstavu o ikonografii ČS fandumu, napsal jsem o tom pár slov na straně 10.

Uprostřed Interkomu najdete přílohu věnovanou komiksu: Světy věčných. Analýza komiksového cyklu Sandman Neila Gaimana od Jakuba Gumana.

Stránky Karla Dvořáka věnované starým (předrevolučním) fanzinům z počátku ČS fandumu oslavily tři roky existence, více o tom na straně 24. Na poslední straně rovněž najdete vyhlášení další povídkové soutěže, tentokrát o titul Fantastická povídka 2011. To mě přivedlo k zamyšlení na téma, zda má smysl ještě provokovat nešťastné autory k dalšímu psaní povídek. V Orientačním seznamu Akademie SFFH za rok 2010 je v kategorii povídka uvedeno 444 prací. Napadlo mě, zda by nebylo lepší začít povídky číst, než se starat o to, aby jich bylo ještě více :-)

Hezké léto a nashledanou na Parconu

Zdeněk Rampas

Ceny Locus 2011

SCIENCE FICTION ROMÁN: Connie Willisová: **Blackout/All Clear**

FANTASY ROMÁN: China Miéville: **Kraken** (česky Kraken, vydalo nakladatelství Laser-books)

ROMÁNOVÝ DEBUT: N. K. Jemisinová: **The Hundred Thousand Kingdoms**

ROMÁN PRO MLÁDEŽ: Paolo Bacigalupi: **Ship Breaker**

NOVELA: Ted Chiang: „**The Lifecycle of Software Objects**“ (česky Životní cyklus softwarových objektů – XB-1 4/2011)

NOVELETA: Neil Gaiman: „**The Truth Is a Cave in the Black Mountains**“

POVÍDKA: Neil Gaiman: „**The Thing About Cassandra**“

MAGAŽÍN: Asimov's SF

NAKLADATEL: Tor

ANTOLOGIE: George R. R. Martin & Gardner Dozois eds. **Warriors**

SBÍRKA: Fritz Leiber: **Fritz Leiber: Selected Stories**

EDITOR: Ellen Datlowová

VÝTVARNÍK: Shaun Tan

TEORETICKÁ KNIHA: William H. Patterson, Jr.: **Robert A. Heinlein: In Dialogue with His Century: Volume 1: 1907-1948: Learning Curve**

OBRAZOVÉ ALBUM: Cathy & Arnie Fenner eds. **Spectrum 17**

Martn Šust

Více na www.casopisxb1.cz/aktuality/cena-locus-2011

interkom

**INFORMAČNÍ SERVIS
ČESKOSLOVENSKÉHO
FANDOMU**

číslo 6/2011 (269)

Adresa redakce:

INTERKOM

Letecká 6,
161 00 Praha 6, ČR

tel. + fax:

v prac. době +420 224 239 645

tel., fax: +420 233 313 093

e-mail: ram@apro.cz

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor:

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka:

Kristýna Benediktová

Redakční kruh:

Richard Klíčník a Michaela

Autoři tohoto čísla:

Jana Dvořáčková, Karel Dvořák,
Filip Gotfrid, Jakub Guman,
František Houdek, Jaroslav Houdek,
Richard Klíčník, Jarek Kopeček,
Jan Kovanic, Zdeněk Rampas,
Martin Šust, Františka Vrbenská

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla

byla dne 25. 6. 2011

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

(redakce neodpovídá za škody
vzniklé nesprávným používáním IK)

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

VO_D_KOLEK: Platí tady (jako jinde) Franta Fuka za modlu, nebo můžu normálně komentovat?

WITTGENSTEIN: Tady žádné modly nemáme.

MADIETTA: Pravdu díš, ó velký. :-)

Z diskuse o titulcích na fóru Viktora Janiše

Já: Šanci na vydání knihy ovlivní i její rozsah. Příliš tlusté nebo tenké věci mají menší šanci, že se jimi bude někdo vážně zabývat.

Autor: Aha, tak to abych případně použil místo desetibodového fontu dvanáctibodový nebo naopak.

Já (v duchu úpě): Bože, co je v té Literární akademii učí :-)

Na křtu Nočních mūr, co nikdy nespí

Vysvětlivky: ● Praha (nepodepsané ZR), ■ jinde

■ 2. května jsme byli v kině (Olympie) po dlouhé době na pořádné scifárně – šlo o Zdrojový kód. Divák se spolu s hlavním hrdinou snaží pochopit, oč tu běží a jak to funguje – informace dostává správně po kapkách, řemeslo funguje a i ta romantická zápletky je víc v pozadí než v upoutávce. **Marvin**

Akademie SF 2011

● 14. května díky ochotnému řidiči Student Agency a Pagimu, který se sotva otřepal po cestě z Plzně, máme Sfingy na Výstavišti na obvyklém místě, jen trochu překáží kanape, které si do uličky, kde se druhy převlékala Eva, umístili Saudi. Ty by čuměli :-)

Hlídám Sfingy, scénáře a listiny s výsledky a sleduji, kdo z lidí nutných do programu se objeví poblíž. O totéž

se snaží RIP, díky tomu, že není přikován k jednomu místu, je naštěstí o dost úspěšnější. Zatímco instruji líbací dívku Marii, nabídl mi pomoc při přípravě pódia Pechy, dorazil Filip Gotfrid a konečně i s diplomy Mirek Dvořák s Drahou. Podepisujeme diplomy, kecáme, kecáme, až těsně na poslední chvíli je jde Mirek do auta zarámovat, když tu si vzpomenu, že jsme certifikáty neorazítkovali :-)

Mirek se vrací pro razítko a vše stihneme, ale jako každý rok těsně na poslední chvíli, veškerá rezerva byla prožvaněna. :-)

Mezitím přijíždí Eva s oběma dětmi, naštěstí však i s maminkou, která pohlídá staršího, takže se vše zvládlo, o sotva pětitydenní mimčo se pak starala během ceremonie Michaela.

Dáreček a Filip Gotfrid nacvičeně zvládli připravit pódium a sošky, Filip s mou mdlou pomocí seřadil diplomy do správného pořadí, aby se v nich líbalka Marie nemusela přehrabovat :-)

Fr. Novotný přebírá cenu pro R. Holdstocka

Je tak šest minut po třetí a můžeme začít. (V minutovníku, který jsem si udělal, abych mohl popohánět Richarda Klíčnicka, jsem počítal, že začneme 15.04 :-)

Richard Klíčnick tentokrát nedělal scénář na poslední chvíli, a tak měl čas na několik skvělých nápadů nejen přijít, ale je i realizovat. Výborný byl Geňa z Arga jako defaultní přebírač cen za nešťastníky, kteří nebyli přítomni. Tradičně zulíbal přítomné dámy a bylo vidět, že si to užívá.

Tomáš Baldinský se rovněž dobře orientoval a rád jej uvidím i za rok, jen spisovatel Rudiš vypadal jako někdo, kdo by potřeboval drobnou instruktáž, co je SF, Akademie a ty lidi na jevišti i v hledišti.

Naopak paměťhodný byl projev jiného spisovatele Františka Novotného věnovaný nedávno zesnulému Robertu Holdstockovi.

Z dálky se mi zdálo, že jsem zahlédl Jitku Cardovou, Petra Konupčíka, někdo mi říkal, že viděl Vládu Veverku, po ceremonii jsem se alespoň stihl pozdravit s Milošem Ferkem, Ďuro Červenákem, Frantou Moravcem a Josefem Pecinovským, a to zmiňuji jen mimopražské oběťce a Akademiky, kteří kvůli ceremonii vázili cestu do Prahy.

Když jsem už s někým promluvil více slov, tak stejně jen o nezaplaceném předplatném IK. :-)

Ukecaný Kovanec nedovede pochopit, že jsou zde lidé, které vidím jednou ročně, a chce řešit věci, které by mi stačilo oznámit mailem, ale takových je víc... Bylo zkrátka tak zmatečno, že jsem např. Oldu Rouna z Arga nazval Pavlem.

Představa Akademie někde na Parconu mi připadá čím dál lákavější, měli bychom zájem, čas na přípravu, novináři by si mohli odtáhnout vítěze do připravených prostor k prvnímu interview a všichni ostatní by nemuseli sledovat čas, aby se ještě dostali z Prahy nějak rozumně domů.

S Michaelou následně obrážíme zajímavé stánky, u Paseky nakupujeme *Kočky v burkách*, a okolo šesté se (já obtížen cenou pro Laser) dostáváme do pizérie v přízemí Parkhotelu, kde už jsou Karolína Francová s manželem a dětmi, Vilma, Sanča a Franta Novotný. Miša se pochlubila Kočkami a dětem se ty stripy o extrémně zahalených žehách moc líbily, jen si celou dobu myslely, že jsou o popelnících. Když jsme setřásli nejhorší akademickou únavu a pobavili se s přáteli, bylo najednou k osmé hodině a čas jít domů omdlít.

Večer dorazí první pochvalné maily.

Kdybyste věděli, že ještě včera probíhaly vážné míněné debaty na téma, že tenhle ročník je poslední, že toho necháme a ať si to dělá, kdo chce...

Stačil jeden úspěch, a už to nikdo neopakoval, největší zásluhu na tom má asi Eva (která té výše zmíněné debatě nebyla

přítomna), že do toho šla s pětinedělní trochou předčasně narozenou Zuzankou, to se pak naše bolístky nezdály tak důležité.

A snad ta Akademie k něčemu je, na základě vítězství Spěšného vlaku chtějí Lidovky udělat rozhovor s Honou Poláčkem.

● **15. května**, že dnešek nebude jednoduchý, jsem věděl od chvíle, kdy Richard Klíčnický zmínil počty hlasů v prvním kole kategorie povídka. Nikdy nebyly větší než letos, a stačily, aby za nejlepší povídku byly prohlášeny díla Jarka Mosteckého, Jirky Procházky, Vládi Šlechty, Franty Novotného, Vilmy Kadlečkové, Štěpána Kopřivy a Jirky Pavlovského. Až na poslední dva u všech opakovaně.

Kvůli nízkému počtu hlasů v prvním kole byla kategorie dokonce na dva roky zrušena, pak si autoři vynutili její obnovení, vznikla proto pětičlenná komis, která prováděla předvýběr, kam vlastně postupovaly povídky s ještě menším mandátem než dřív, až jsme se vrátili k původnímu systému hodnocení.

Chápu, že na ceremonii Akademii bylo dost hlučno, ale nebyl problém pochopit Klíčnickova slova tak, jak byla myšlena, že povídek je mnoho, Akademiků málo, a tak je spektrum značně rozšířené. V podstatě to byla žádost, aby lidé místo blbého remcání přiložili ruku a oko k dílu a pomohli s hodnocením povídek.

I obvykle inteligentně se projevující lidé to ale na FP komentují, jako by někdo se 4 hlasy předběhl jejich favorita s mnohem více hlasy. Ve skutečnosti do druhého kola postoupili všichni, kdo dostali 3 nebo 4 hlasy. V něm už ale Vilma K. získala 15, JWP 10, Z. Stožická 6, Š. Kopřiva 5 a P. Renčín 3 hlasy, potažmo první místa. (Po započítání preferencí bylo pro Lunapark Luna 23 z 39 hlasujících.) To už je srovnatelné se způsobem, jakým se vítězí v ostatních kategoriích.

Uznávám, že naší chybou bylo nechat Richarda Klíčnicka mluvit o prvním kole a neuvést i počet bodů z druhého kola. (Ještě nikdo neudělal chybu, když se preventivně pojistil proti reakci, která by byla normální u dítěte nebo hlupáka.)

Kravál, který Vzájemný podpůrný spolek uražených a ponížených předváděl na FP, snad nebyl větší než jiné roky, ale tak nějak je stále obtížnější to snášet. Možná, že později část blábolilů uvedla své výroky na pravou míru, ale to jsem již ztratil o jejich názory zájem.

Nejkurióznější mi připadlo, že všichni křiklouni vlastně byli s výběrem účastníků druhého kola povídkové kategorie spokoje-

Překvapená Vilma děkuje za Cenu

ni, jen jim vadilo, že nakonec nevyhrál jejich favorit. To ale s počtem hlasů v prvním kole, kvůli kterému původně řvali, nijak nesouviselo. To, že vítěz kategorie již dostal velkou podporu od podstatné části hlasujících, v tičnosti přecházejí a nebo jim to asi vůbec nedošlo.

● **16. května** Filip asi něco oslavuje, protože má obchod plný ženských a pod pultem láhev vína. Nad pultem pak skleničky, z nichž některé nerozbitil.

Já se moc nezdržím, jedu ještě k Frantovi Novotnému pro *Prsten od vévodkyně* a pohovořit s Lindou o Akademii a Mistrovi Ko. Hned v metru na zpáteční cestě jsem začal *Prsten* číst a docela si to užívám, přestože už celé stránky znám z Frantových čtení. Obvykle už četbu českých autorů po-

važují spíš za práci než zábavu, ale *Prsten* je napsán tak čtivě, že se těším, až naň budu mít zase čas. To se mi u románu stalo snad naposledy nad Laskavými bohyněmi.

● **19. května** dočítám v dubnové Ikarii XB Životní cyklus softwarových objektů. Zdá se, že kyberpunk je nadále možný, ale kupředu jej dokáže posunout jen génius, jako je Ted Chiang. Večer mi u Kruhu Vlado Srpoň dává flešku s fotografiemi z Akademie a pak jedu s Pavlem Weiglem kouknout na jeho připojení. Quick.cz je zlo.

● **21. května** jdeme na literární večírek u Honzy Vaňka jr. pod heslem *Návrat ke kořenům*, místo Vilmina vyvařování jen rozinky a suchary (a osm druhů sušenek, tyčinek, lupinků a kačková Marlenka (od Vilmy:) a nějaké bonboniéry atd. atp.) K tomu (jak napsal Honza v obšírné pozvánce) „Ize popíjet několik druhů čaje všech barev i [do]chutí (dle libosti s cukrem sypaným i porcovaným, moravským medem, 50% citrónovou šťávou bez přídavku cukru, eventuálně mraženým rakytníkem), sirupů Yo nebo Fruiss, Coca Coly, tlamolepných ovoc-

Nejmladší účastníci předávání Cen Akademie

ných likérů, postarších perlivých vín a krabicového mléka (ev. instantního kakaa); jednodruhový Top Topic a domácí slivovici. Kdo si přinese vlastní kelímek, získá nemalé plus; člopinvy varují, že jiné sklenky než lité prostě nemám (ale vývrtku už dávno).“ Vilma na to reagovala tím, že donesla krabici sklenek, zakoupených pro potřeby křtu knihy „To je“.

Sešlo se nás tuším osm, což bylo k počtu židli v bytě právě tak akorát. Dorazil i jindy zaměstnaný Pavel Bakič, ale Viktor musel dát přednost překládání Fabera, má zase skluz, i na křest Ko Una přišel hlavně proto, že jinde v Česku budoucího možného nobelistu potká jen těžko.

Honza si připravil četbu z povídkové knížky vzpomínek neprostopupné americké básničky: vystupuje v nich ještě neprostopupnější americká básnička o generaci starší, stádo slonů, jejich vlasy (sic!) a otázka, mají-li radši pečivo světlé či celozrné. Pasáž pojednávající o obtížném získávání sloních vlasů přivedla Martina Klímu k problému, zda existuje český termín pro výměšky lícních žláz, které tito tlustokožci produkují v době říje. Narazil na něj v anglickém překladu textu napsaného v sedmém století v sanskrtu a zdá se, že čeština pro to nemá jednoslovný termín.

Musím si vzpomenout a konečně se kouknout, co se o tom píše v Sexuální poradně Dr. Tatiány pro všechna živá stvoření. (Bohužel. Nic :-)

● **22. května** RIP rezignuje na další práci v Akademii, po letošním vyvádění neinformovaných a slabomyslných na FP (a asi i jinde) se mu nikdo nedivil. Osud Akademie se tím ale stal poměrně nejistým.

● **22. května** jsme byli ve Špalku na filmu Thor. Oproti upoutávkám to nedopadlo tak zle, scény z Asgardu byly patřičně teatrální a osudové. Zápletka na Zemi mohla více využít potenciál a bitva je spíš lokální šarvátka v malém městečku, ale kelově to bylo přiměřeně zábavné. **Marvin**

● **23. května** u Filipa domlouváme příští týden RUR v redakci IK. Když jsem přišel, Filip zrovna zasvěcoval Luda Přatu do tajů redakční práce Crwe. Moc jsem to nesledoval, ale když se Ludo loučil, trochu se mu třásl ruce a v oku měl tik.

Večer dělá Michaela korektury, snad už se IK 4-5 blíží vydání. Dovídám se, že Vilma bude mít kulatiny, bude třeba zorganizovat oslavu hodnou toho jména a oslavenkyně.

● **25. května** rozesílá Martin první pozvánky, o kterých by se Vilma neměla dovědět, bohužel to na ně nenapsal :-)

Před KJV jedu Míše pro nějaké knihy ke Kristin Olsonové, u Matějčků jsem tak byl první a využil toho k dočtení *Prstenu od vévodkyně*. Mezitím jsem se od obsluhy dověděl, že Pavel Březina i Leo Křížek nezávisle na sobě rezervovali salónek, takže máme na dnešek k dispozici oba :-). Pak mi vrchní sdělila, že dorazila nějaká dáma, co má hrozný hlad, a objednala si kolu. Poznal jsem tedy, že dorazila Míša, a začal vybírat něco kalorieho se zeleninovou přílohou.

Pak se začali trosit další účastníci večera, Martin Corn, už má před kolaudací, tak se snad ukáže častěji, Honza Kantůrek a po dlouhé době i Egon, sláva.

Přednášející Honza Kotouč mi připadl jako mladý důstojník na schůzi Klubu důchodců zřízeného při Admiraltě. Vždy nahodil jen téma a pak nechal dědky, ať se o něj pohádají.

Trochu jsem si z něj utahoval, tedy neměl jsem to v úmyslu, ale kdykoli jsem něco řekl, tak mě dodatečně napadlo, že by to tak mohlo vypadat.

Vybral jsem předplatné od několika nešťastníků, kteří se přiznali k hotovosti, ale když jsem pak platil útratu, tak to činilo o dost víc, jestli ten Interkom není vlastně docela laciný.

● **26. května** dokončuji Interkom. Dopoledne se zastavil Ivo Železný, dlužil předplatné za několik let, tak aby se mu to zase nepřihodilo, zaplatil si i rok 2012, takže, pokud nebude konec světa, s tím v prosinci zase nemůžu seknout :-). Před pátou spěchám ke Kruhu s recenzními výtisky pro Ikarii XB a Sarden. Tam samozřejmě nikdo, tak po chvíli požádám ochotnou obsluhu, aby knihy předali tomu velkému, co si objednává mlíko, a pádím na Vinohradskou, kde na mě čeká Michaela. Zrovna když si zkouším oblek, volá Vlado (jak hned lépe rozumím Viktorovi, kterého jsem druhdy prozváněl ve stejné situaci), než jsem mobil našel, chvíli to trvalo a nakonec mi vypadl na podlahu. Nicméně jsme se nakonec domluvili a to je pozoruhodnější, našly se hned dva obleky, které mi padly.

Vysílalo mě to ale tak, že už jsem se do Kruhu nevrátil.

● **30. května** pořádáme schůzku RUR u nás na zahradě, leč dopoledne volá Filip G., že mu není dobře (ale okurky prý nejedl), pak dorazí SMS od Peti Pavelka zhruba ve stejném duchu, nakonec se ale nejvěrnější sešli, celá rodina Jany Libichové dříveŠturmové (Jana+malý Pavlík a veliký Vlád'a), Honzové Macháček (který ale brzy utekl demonstrovat za práva migrantů) a Vaněk jr. Jelena ztvrdla ve škole, někdo ale pracovat musí.

Zahájili jsme tedy grilovací sezónu, otevření té šipkové jsme nechali na Filipa.

● **31. května** jsem si odskočil na křest Šerosvitu, tedy původní zámysl byl takový, že se ještě vrátím do rachoty, ale pak jsem to (kufr) zabalil a vydal se na Tylovo nám. 1.

Albatros plus na křest vyslal svou mládežnickou divizi, Ondřej Müller měl něco s nohou, redaktorka projektu zase byla nemocná. Začalo se tedy se zpožděním a s moderní hudbou a zpěvem, opravdu jsem netušil, že je něco takového možné i v reálném světě, považoval jsem kreace, kterými jsme byli ohlušení, za něco, co existuje pouze v reklamách na vychytané mobily a minuty zdarma. Oč byla hudba hlasitější, o to byla delší, ale vydrželi jsme to s křečovitým úsměvem na tváři: ať se mládí vydovádí...

7:00 odp., 8. 6. t.r. Evald, Národní 28, Praha 1 RSVP

Setkání ~ a ~ oslava

Přátelé, scifisté, příznivci argenitu,

v těchto dnech slaví kulaté životní výročí naše oblíbená spisovatelka, Vilma Kadlečková. To nám budiž záminkou k přátelskému setkání v restauraci kina Evald na Národní třídě ve střed. 8. června od 7 hodin odpoledne, kam vás tímto srdečně zvu.

Dejte mi, prosím, vědět, zda dorazíte. Pokud ano, neostýchejte se přivést své druhy či družky; pokud ne, bude mi to upřímně líto.

Na shledání s vámi se těší

Martin Klíma

Křest provázeli dva mladí herci v rolích magistra Langa (ozbrojeného Juliinou čínskou šavlí) a bosá Pomněnka (o den později by v tom vilím oděni zmrzla).

Když skončily oficiality, dorazil JWP v doprovodu několika lahví růžového vína; vyzoroval jsem, že zcela střízlivý a nebo naopak na šrot mluvívá o JFK a křivdách, kterých se na něm dopouští zlý svět a Rampas, mezi tím (odhadem tak od půl do dvou promile) je ale docela zábavný společník.

Šerosvit: Julie, Magistr Lang a víla Pomněnka
(foto Patrik Madle)

Když odpadl Albatros a Julie a museli odjet Martin Šust a po něm i Karolína Francová, dorazili Netopej, Jolana a Honza Pavlík a společně jsme se pak v menším kroužku pokoušeli propít na dno vinotéky Pavla Březiny. Ale jsme rozumní lidé, půl hodiny před půlnocí jsme již tápali k metru. Víno bylo opravdu znamenité, následky druhý den ráno prakticky žádné.

● **1. června** obvolávám lenivce, kteří nepotvrdili účast na chystané Vilmině oslavě, Martin je někde na lodi v Severním moři, a tak to padlo na mne. Získal jsem tak dlouhý seznam kuriózních omluv a výmluv. Palma vítězství po právu náleží Ondřeji Neffovi: „Víš, já si ty opravdu důležité mailly dávám stranou, a pak je zapomenou vyřídít.“

● **2. května** jsem udělal tu chybu, že jsem se rozhodl změnit tarif, který

mám u zlořečených Kyslíků. Nejprve jsem se dověděl, že to, co chci, není kvůli nějaké směrnici možné, a vnutili mi předplacenou kartu, ze které budu moci přejít na službu, o kterou stojím. Po půl hodině přestal můj telefon ve starém režimu fungovat, ale nový se přes četné urgencye ještě čtyři dny neaktivoval. Pokud jste se mi pokoušeli v tyto dny volat, asi jste se dověděli, že volané číslo neexistuje.

Z Kyslíkárny jsme se vydali ke Kruhu, kde jsem se od Majka dověděl, že stejně škodlivý jako kyslík je i voda, vždyť co tvoří hlavní složku kyselých dešťů? A že je zvláštní, jaký se dělá povyk kvůli Fukušimě, kde na následky ozáření nezemřel jediný člověk, a bio-okurky zabíjející po desítkách jsou košer.

● **4. června** vyrážíme s Michaelou na psí procházku se Zdeňkem Lukešem. Téma dne staré Dejvice. U metra jsme se potkali s Robertem „Barclay“ Ramešem a Jitkou Brandejskou a spoustou lidí povědomých z předchozích poutí. O hotelu Diplomat jsme se dověděli, že jde o prostřední architekturu, že ho projektoval Husákův syn, ale že to nebyl nijak zvlášť špatný člověk. Za hotelem se zachovaly dva domečky z bývalé úřednické kolonie navržené Plečnikovými žáky... Pak už mi Gočárovy stavby splývají, až u vily režiséra Poláka jsme se dověděli, že Star Trek vznikl pod vlivem exportní verze Ikarie XB1.

Procházka skončila za Siemensem v Parku Hadovka u Rónovy sochy Malého Maršana. Zde jsme se dověděli, že Bém a Chalupa, dokud byli starosty Prahy 6, udělali i ledacos dobrého.

● **5. června** zhlédnu ve Špalku snímek X-Men: První třída. Kvalitou srovnatelné s prvními dvěma filmy o X-menech, forma byla ovšem jiná – tu podpořily dobré herecké výkony, drama i trochu humoru, retro.

Marvin

● **6. června** jsem se nechal uvrtat do účasti na křtu knihy „Noční můry nespi“ od tvůrčí skupiny Hlava nehlava. Obrátil se na mě jako na předsedu ASFFH její mediální zástupce a jeden z autorů knihy David Šváb.

Protože tvůrčí skupinu tvoří studenti a absolventi Literární akademie Josefa Škvoreckého, ujistil jsem se nejprve, zda si nemyslí, že Akademie SF také někoho vyučuje, jak psát SF.

Pak jsem zjistil, že editorem knihy je Ivona Březinová, ale kupodivu o tom, že si mě její autoři a žáci našli, se dověděla až dodatečně.

Pak jsem přemýšlel, jak Akademie SFFH souvisí s hororem, a musel si připustit, že méně, než by její název napovídalo. Není to jen relativně malým podílem tohoto žánru v rámci celkové produkce fantastické literatury, český horor čeká nejen na svého Kinga, ale v oblasti teorie i na Adamoviče či Neffa. Přitom loni uplynulo už 40 let od vydání antologie Čas a smrt, ve které Jan Dvořák uspořádal hororové příbě-

hy od ctihodných zakladatelů žánru u nás, jako byli Ladislav Klíma, Arthur Breisky, Jan Karásek ze Lvovic a další (vydal Kruh, Hradec Králové 1970). Kupodivu jsem knihu nenašel na Legie.info, postěžoval jsem si Janu Havlišovi a do čtvrt hodiny tam byla i s fotografií A. Breiského. Když jsem pochválil tu hbitost, dostal jsem odpověď: *co bych pro your satanic majesty neudělal, že :)*

Pak mě ještě napadlo, že pořádat Akademii SF je horor sám o sobě, že trvá již sedmnáct let.

Odpoledne jsem se v předstihu vydal do NeoLuxoru, bych obdržel nějaké dramaturgické info, a byl jsem za dochvilnost odměněn tím, že jsem asi jako jediný nepromokl. Místo jako tvůrčí skupina vyhlíželi mladí autoři spíše jako sraz posledních vodníků v Čechách, pod každým se za chvíli začala dělat loužička. Pak dorazila, rovněž promočená, Ivona Březinová a po kratší pauze, kdy jsme čekali, zda ještě někdo nepřiplate, jsme začali.

Moderátorka mě zaskočila dotazem, proč se lidé rádi bojí a čtou horory, nějak jsem se z toho vykecal, i když jsme se původně domlouvali, že se budou ptát na Akademii. Asi jsem byl zbytečně vstřícný, měl jsem mluvit o tom svém, jelikož většinu přítomných tvořili sami autoři, přišlo mi dodatečně celkem zbytečné, když se znovu dovídali, co jsou, co už jako skupina vytvořili a jaké mají plány, místo toho se mohli dovědět i něco nového, ale na druhou stranu běžného začínajícího autora nejvíc potěší, když se mluví o něm :-)

Během odpoledne došlo i na pozoruhodný příklad synchronicity. Dal jsem se do řeči s redaktorkou XYZ, tedy ptal jsem se hlavně na další díly Encyklopedie komiksu, ale nějak přišla řeč i na záhadology, tak jsem stařecky zavzpomínal na dobu, kdy se sciifisti a záhadologové scházeli ve stejných hospodách, a připomněl jména jako Šiška, Liška, Lenkovi, Mackerle, Aleš Česal. Mám dojem, že mezi spolupracovníky na záhadologické frontě redaktorka naopak jmenovala Jana A. Nováka, kterého jsem zase neznal já.

Po křtu kvácím do RUR, jen na chvíli, Filip je po nemoci a jede brzy domů, nicméně odnáším si od něho poslední lkarii XB, kde je celostránková recenze Cardova ekologického románu o *Vykoupení Kryštofa Kolumba* právě od Jana A. Nováka. Ne že by recenze byla úplně špatná, po věcné stránce byla vlastně docela v pořádku, ale tak z ní číslo autorovo arogantní mimoňství, že i v lkarii, která na stylovou čistotu příliš nebdá, trčela opravdu jako ona příslovečná pěst na oko.

Večer jsem pak sledoval nové filmové zpracování knihy *Den trifidů*, kterou mám jako všichni dinosauri spojenou s obdobím formativního věku (mládí). Ani tento pokus o převedení slova na obraz se moc nepovedl, k hořkému úsměvu mě přivedlo až vysvětlení, odkud se ti trifidi vzali. Nikoli jako ve Wyndhamově originálu z Ruska, ani jako v prvním českém překladu z Číny, ale samozřejmě že je vypěstovaly zlé korporace. Kdy už té *radikální* části střední třídy, pro kterou se podobné filmy točí, dojde, že korporace jsou vlastněny bankami a fondy, ve kterých si oni sami stírají na důchod. Takže tenhle způsob boje s velkokapitálem je nejen trochu pokrytecký, ale taky hodně nablblý.

● 7. června zase trochu nabitý den, nejdřív se u mě zastavil Honza Hlavíčka, donesl nějakou červenou knihovnu pro Mišu,

toho vystřídal Ivan Hranička, také už si pořídil robotický vysavač jako člena rodiny, do toho volá ze Soulu Jarďa Olša jr., shání adresu na Harnička, Korejci chtějí vydat Maso, a už je čas na oběd s Janou Jůzlovou, kde probíráme sebrané návrhy na reformu Akademie SF, jak je vyzobala z rozhovorů se sympaticzantky a kritiky.

Velká Vilmina Velesláva

● 8. června, protože Martin byl do neděle někde na moři, schází se odpovědi na pozvánky u mne: Pavel Kosatík je někde s dětmi na kolech, Martin Šust není fit, Kristin Olsonová je v USA za rodinou, Jana Jůzlová má tancování, Richard Kličník a Tom Němec dohánějí nějaký projekt, ale i tak čekám velkou účast, leč sciifisti jsou samotáři a jen málokdo hlásí příchod s životním partnerem.

Nějak se nám nahromadily oslavy a jubilea, Vilminy kulaté narozeniny, Martinovy dvačtyřicáté, do toho sedmnácté výročí svatby a to vše se tak nějak najednou připomenulo na Medarda, kdy sedmadvacetiletý rekord ve výdrži slavím já s Michaleou.

Když jsme s Michaelou do Evalda dorazili, sympatická vrchní nám fekla, že počítá s větší návštěvností, že když se na nějakou oslavu pozve třicet lidí, dorazí tak 40, já jsem sice vyzoroval jinou večírkovou dynamiku, tedy že ať děláme, co děláme, pětina našich přezaměstnaných a přepracovaných přátel nedorazí, ale nechal jsem ji při tom, co kdyby přeci jen...

Nakonec jsme se sešli v intimním dvaadvacet duší čítajícím kroužku, s výjimkou oslavenců, Jolany s Honzou a Vladana s Věrou nikdo přes Martinovo pozvání nedovlekl životního partnera. (Sebe a Michaelu považují spíše za pořadatele.)

Krom tradičních již členů naší širší klímověčírkové rodiny se podařilo z jejich nor vylákat Ondřeje Müllera z Albatrosu, Ivana Adamoviče, Ivana Kmínka, Oldu Rouna z Arga, Ondřeje Neffa, Richarda Podaného, Evu Hauserovou, Honzu Poláčka, Stasa Juhaňáka a z Liberce dorazila Karolína Francová.

Martin mě požádal o krátkou řeč, při vzpomínce na hodinové dvoujazyčné všeděkování při uvádění knihy *Mistra Ko* jsem promluvil až moc stručně, zhruba v tom duchu, že máme spousty autorů (tvůrců současného Zlatého věku SF/F), ale mezi nimi jen několik spisovatelů, a že k nim s radostí počítám Vilmu, nicméně to není ten hlavní důvod, proč ji všichni máme rádi. K těm důvodům jsem se nakonec ani nedostal, ale kdo Vilmu zná, tomu je zbytečné je vysvětlovat, a kdo ne, ten by to měl rychle napravit. Pak si vzala slovo ještě oslavenkyně a pod záminkou vydání knihy *Zlatý plamen* moc hezky pohovořila o Karolíně. A pak už vypukl ničím nemaskovaný večírek.

● 9. června se dovídám, že včera zemřela autorka SF/F Martina Šrámková. Martina bojovala s roztroušenou sklerózou a s dlouhým životem asi nepočítala, ale nějaká rychlá forma rakoviny jí ho ještě zkrátila. Zůstaly po ní dvě dcery a její povídka. Více už Františka Vrbenská na straně 1.

Večer je u Kruhu jen Vlád'a Kejval a Vlado Říša, konzultují Kroniku karminových kamenů na transsibiřské magistrále mezi ČS letci. Ledva odkvačili, dorazila Edita, Pagi a Vlád'a Němec. Rozdal jsem Interkomu a na druhou směnu.

● **10. června** se žení malíř a ilustrátor Milan Fibiger a pozval pár přátel na posvatební posezení na statek Kotlářka, dnes tedy restauraci. Už v autobuse jsem zaznamenal Petra Jaška, autora plakátů Bohemiaconu, když jsme vystoupili na stejné zastávce, tak jsme se osmělili a Kotlářku hledali společně. Na místě sám jsem si připomněl slova Miši Nefové: scifisti se vyznačují zejména tím, že je jich všude plno, protože po nás dorazila Michaela, Staso Juhaňák s manželkou a Tom Štipický s Valerií „Wales“ Mayerovou, pak Tereza Březinová a nakonec i její tatík Pavel. Nakonec dorazil asi jako poslední David Pohribný. Probírali jsme nebezpečnost zeleniny, stávkou MHD, knihy, které nás přivedly k SF, letošní Akademii, a pak nás rozehnala Mildova kapela, která byla příjemná na pohled i poslech, ale zvláště to druhé raději z větší vzdálenosti.

● **11. června** jsme se ráno po Mildově oslavě probrali někdy v době, kdy si už Richard Šusta a Eva Mitisková na druhém konci Prahy řekli ano. Takže alespoň dodatečně blahopřejeme.

Večer vyrážíme na Muzejní noc, našťastí jen do Zemědělského muzea, v suterénu je velmi pěkná expozice historických traktorů, ostatní patra mě už tak nenadchla, ani Zemědělské trhy na nádvoří, které měly suplovat občerstvení.

Okolo projíždějící parní nákladní auto bylo fascinující, ale jen do doby, než jste se mu dostali do kouřové stopy.

Ze scifistů jsme potkali jen Staňu „Rimsak“ Lálovou, prodělala dost bolestivé onemocnění, tak teď užívá života.

■ **12. června** jsme zašli do multiplexu v Olympii na Paula. Nebylo to dokonalé, ale srdce fana to velmi potěšilo, takže to rozhodně stálo za to. **Marvin**

● **15. června** se scházím u Kruhu s Vladem Srpnem a pak v Krakatitu s Adélou a Milesem, padne i pár slov o Poradě SFK. Zdá se, že exodus „mladých“ klubů bude pokračovat.

Doma nacházím mail (viz též strana 17):

Dámy a pánové, jak se kdysi psávalo – všem, které by to mohlo zajímat :-) S kolegou Borisem Hokrem jsme hovořili v rozhlasu o knize Jana Poláčka „Spěšný vlak Ch.24.12.“. Možno si poslechnout v pondělí 20. 6. 2011 od 16.00 v pořadu Kritický klub (Český rozhlas 3 – Vltava). Bude ještě několikrát reprizováno a poté uvolněno ke stažení na webu Českého rozhlasu.

Přeji temný obraz a ostrý zvuk :-))

Kryštof Kudláč

● **16. června** se koná stávka těch, co nikdy za nic nemohou. Její průběh mi připomněl ještě předlistopadovou anekdotu o reformovatelnosti socialismu, že má asi takovou naději na úspěch, jako když si to impotent rozdává s frigidní: absolutní neschopnost shora a naprostý nezájem zdola. Mám dojem, že se toho moc nezměnilo.

● **17. června** mi volá Petr Konupčík zcela ztracený v přihlašovacímu systému Amber. Vyřešili jsme záhadu tajemného Loginu, a tak doufám, že ho v Chotěboři uhlídám.

Mě to alespoň přinutilo uhadnout svůj login a nechat si poslat náhradní heslo a během víkendu se pokusím přihlásit.

● **18. června** Kančí hody v Klubu SF epikurejců

Jedli jsme už všechno, co se dá jíst... Sup chutnal jako shnilý bažant. Krtek chutnal jako zdechlina slimáka. Kaloň pozoruhodně připomínal morče na sladko.

Neil Gaiman

Kančí hody v Klubu SF epikurejců byly ale opravdu vyvedené, dorazil jsem s mírným zpožděním, takže gulášek byl již trochu chladnější, ale i tak výborný, než došlo na žebírka, ochutnal jsem skvělou paštiku, vynikající sekanou a dobré řízečky.

Po žebírkách, která mě svou na medu založenou omáčkou úplně neoslovila, následovala panenka na šampiónech s knedlíkem a koláč s nějakou pozoruhodnou marmeládou, kterou jsem znal jen z rožnovských frgálů.

I společnost byla milá, vedle asi šesti mně neznámých hostů přišel dooslovit svou svatbu Richard Šusta, bohužel novopečená paní Šustová nastydla, Jarka Pavlíková zase hodovala bez Honzy, asi měl nějakou důležitější povinnost v Star Trek sférách, Radu Fandomu zastupoval Pagi se Zírou, později dorazila Edita Bromová a Bidlo. Já zpočátku probíral novinky se Sančou Fülle, Martinem a Vilmou Klímovými, pak organizaci jejich cesty po USA, a později se, když první přečpaní odpadli a velikost společnosti to dovolila, vytvořil v zadní místnosti debatní kroužek. O všechny se vzorně staral šéfkuchař Pavel Březina, ku pomoci měl obě dcery Terku i Verču a na vše dohlížela paní domu Ivona.

● **20. června** má Filip G. dovolenou, takže RUR dnes ne.

● **21. června** protože Česká pošta nedokázala doručit Interkom do krámku Talpressu, tak jsem se tam vydal sám; obmyslně jsem zvolil úterý odpoledne a opět tam zastihl Vlastu a Patricije. Vlasta se pochlubil novou dodávkou španělského cideru (sidra), chutnal trochu jako šampaňské, a dalším potomkem na cestě. Tak jsme mu hned připili a prostě předání tiskoviny se protáhlo na hodinu. Dále jsem se dověděl, že Bujoldová chystá další knihu o Vorkosiganovi, že se Egan (Illuminous) dobře prodává, i když samozřejmě hůř než libovolná detektivka z prostředí forenzní laboratoře, v koutě už ležela hromada nových vázaných GRR Martinů, Střet králů, seriál na HBO přilákal nové čtenáře...

● **22. června** jsem zase vynechal KJV, kam ten svět spěje. Na programu je tuším Lucie Lukačovičová a mystická Indie.

● **23. června** shledávám u Kruhu, že docházková disciplína velice upadá, půl hodiny jsem tam seděl sám, než dorazili Honza Kovanec a Pavel Weigel.

● **24. června** se u mě v rachotě zastavil Martin Gilar, je zrovna na nějaké konferenci v Budapešti, tak si odskočil do Prahy, kde se k němu připojí zbytek rodiny. Zastihl ho u mě Martin Klíma, takže mohli probrat nejhodnější trasu výletu po východním pobřeží. Úplně jsem zapomněl, že mám ještě domluvený oběd s Honzou Poláčkem. Tenhle den tedy na sociální kontakty chudý nebyl.

Zdeněk Rampas

Starcon 2011, Epizoda III

(Vidoucí a Galavečer)

Letošní Starcon se již chýlil ke svému zlatému hřebu, Galavečeru, před ním ještě předcházela hřeb stříbrný: Vyhlášení soutěže Vidoucí. Začalo, jako vždy, scénkou. Tentokrát sudičky soudily malému díťátku světlou budoucnost, tuším že porotce Vidoucích. Načež přišla sudičice babice a věštila mu totéž. Nejlepší bylo díťátko, jež se vůbec nebálo.

Zato se báli soutěžící – nebáli se soutěžit, ale báli se dostavit. Tedy ti nominovaní. Takže perník za čtvrtou cenu si odnesla Dana Rusková (O vesmírnou přílbu). A nebyl to její první perník. Druhé místo a další perniček uchvátil Jakub Mařík (TAVA-24). A nebyl to jeho první perník, má z dřívějších dokonce i glóbosek za vítězství. Vyhrál nedostavivší se Jan Žlebek s povídkou Sněhová vločka, drama pro tři osoby. Nad cenou, kterou tedy nepředal, se Harv zamyslel. Možná je to poslední taková cena. Vidoucí nekončí, ale končí tlustý drát, ze kterého se od roku 2002 vine podstavec plastiky.

Vidoucí nekončí, ale jaksí chudne. (Proto není zlatým, jen stříbrným hřebíkem.) Počet soutěžících povídek klesl z minulých 99 na letošních 77. (Což už je snesitelné – pro porotce.) Letos se dostavili jen dva z pěti nominovaných. Cena poroty veřejně se nekoná již několikátým rokem. Cena Nevidoucí bude možná vyhlášena jindy, možná bude zrušena úplně. Doufejme, že se Vidoucí oživí novou krví – tedy dříve, než vyroste next generation. Mám na tuto soutěž nostalgické vzpomínky – jako soutěžící. Nikoli jako pořadatel či porotce, to se mi to kafrá, já vím. Alespoň držím palce, aby se našel ještě alespoň kus drátu...

Po malém příjemném setkání se starými dobrými známými následovalo velké příjemné setkání s ještě známějšími dobráky. S hrdiny tří star-fenoménů, tentokrát crossoverujících s Pánem prstenů. Ony se některé paralely nabízely téměř samy: Místo hobitů Ewoci – jsou malí jako půlčlci, a mají chlapaté nohy (nejen). Dále – často nevydrží dlouho na jednom místě a rádi se toulají. Třeba tam a zase zpátky. Vulkánci zastoupili elfy – mají také špičaté uši. Zlí skřeti nahrazení zlými Romulany. Chodec Aragorn je Jedi, Boromir zase přiletěl kosmickou lodí Enterprise. Ovšem Gungan jako trpaslík? Aha, samozřejmě – Gungani sídlí v podzemní říši. Čaroděj Gandalf je vlastně Tok'ra a Tok'ra Saruman je ve skutečnosti zlý Goa'uld, což sedí. Skoro jako nějaký ghúl. Zejména když se za jeho maskou schovává skutečný Vašek Pravda...

Všichni herci byli skvělí. I ti malí Ewokové Smíšek a Pipin, kteří se účastnili putování pouze vzkazy přes sociální síť. I Samvěd Křepelka, který doprovázel Froda velice virtuálně. Te-

dy neviditelně. Ani pivo si u Skákového poníka v Hůrce nedal. Vlastně dal – avšak nevpil.

I zde výkon, či spíše možnost sledování představení zvýšilo těch dvacet centáčeků pódia. Jeho atmosféru si můžete alespoň zprostředkovaně užít ve videích, které jsem amatérsky sejmul (odkazy pod stejnojmenným článkem na Sardenu). Můžete se těšit na profesionální záznam, ale až po nějaké době.

Starcon úspěšně navázal na předchozí S-cony. A je skutečně domovem oněch tří velkých eS, kdy se dalším liniím nedostává nějaké přemíry posluchačů. Tedy, linii vědecké se nedostalo přednášejících, načež byla zrušena, takže na linii literární přišli alespoň nějakí lidé. Nakonec stejně jako i na velkých conech typu Pragoffest, ba i Tricon: Velké cony mají velkou návštěvnost, ale spoustu linií. Takže na literární linii je nás nakonec vždy jen pár, ať už v Chotěboři nebo Nuslích. A všichni se pak sejdem na Galavečeru – a ovšemže také v baru, kteréžto příležitosti jsem se před půlnocí ještě chopil. I zde probíhaly neformální přednášky a diskuse, které na každém správném conu tvoří další linii.

Dobry čas, dobre místo. Za rok zase přijdu. Hlavně proto, abych uviděl pokračování Pána tri-star prstenů. Dvě věže by už nemusel být takový problém – kostýmy většiny hrdinů jsou již ušity!

Jan Kovanic

Psáno pro Sarden a Interkom

Dvě Františky a jeden Erik

Zdeněk Řehák: Šťvanice

V megaměstě pokrývající celou Evropu blízké budoucnosti přichází do detektivní agentury Klientka a žádá o pátrání po zmizelém muži. Případem je pověřen detektiv David Holy, který se, jakmile najde první stopy, sám stává další možnou obětí. Aby zůstal naživu, musí své pátrání za každou cenu dokončit...

Triton, 288. str., 239 Kč, pro členy Trifida 169 Kč

Jaqueline Carey: Kushielova vyvolená

Příběh se odehrává v zemi, jejíž lid věří, že vzešel ze spojení lidí a andělů. Žije podle prostého pravidla: Miluj dle touhy své.

Z Phédre nó Delanuay, noční květinky, luxusní společnice, která stála za mnohými změnami, jež ovlivnily dění v celé zemi, se díky dědictví stala Phédre nó Delaunay de Montréve, hraběnka a první Kushielova vyvolená, která se stala šlechtičnou. Přestože naše vlastní historie mluví jinak, ve světě Careyové se prostitutky ke dvoru běžně nedostaly.

Malé panství Phédre zdědila po svém učiteli a příteli, muži, který už v dětství rozpoznal její výjimečný potenciál a zasvětil ji do tajů... služby.

Po válce, která zlikvidovala většinu spikleneckých plánů i spiklenců a dosadila na trůn právoplatnou královnu, kterou spojila sňatkem s *Ostrovní zemí*, po válce, které předcházela událost, jež Phédřina přítel z dětství uvěznila na osamělém ostrově a spoutala ho kletbou, aby čekal staletí na vysvobození, které nemusí přijít, se život vrátil do starých kolejí.

Na chvíli.

Phédre je po čase zaslouženého odpočinku rozhodnuta opět vstoupit do služeb patronky Nanah, a znovu se tak stát noční služebnicí. I když se zdá, že se situace na královském dvoře uklidnila a zemi nečeká nic než dobré časy, opak může být pravdou. A Phédre žila mezi intrikami moc dlouho na to, aby věděla, že není dobré zavírat oči jen proto, že přišla noc. V čase po setmění se nejlépe prchá z vězení, vše skryté ve stínech je skryté dvojnásob a po západu slunce se také konají nejrůznější slavnosti. Právě na takových je dobré být na pozoru, nebo... být středem pozornosti, nikoli jen mužské. Phédre měla i ženské zákaznice. Jedna z nich je dost možná hlavním důvodem jejího návratu do Města.

Mívá o ní zlé sny, a s těmi je třeba se vypořádat.

Melisanda Shahrizai je členkou královské šlechty, která zradila všechny, které mohla, ale vůbec jí to netrápilo. Phédre jí měla tu čest poznat v rámci své služby, a ne že by to bylo setkání příjemné. Melisanda jí vlastnila, ponižila, využila a skoro zabila. V předvečer své popravy utekla z dobře střeženého vězení a zanechala za sebou spoustu otázek. Ale také mrtvých. Melisanda zabije člena vlastní rodiny, když myslí, že byla zrazena, a jiného využije, aby sloužil jako její oči na místech, odkud by sama živa nevyšla.

Kde jinde se sbírají citlivé informace, než mezi na pohled nevinnou a uvnitř prohnitou společenskou smetánkou?

Joscelin, Phédřin strážce, bývalý zapísařský celibátník a momentálně trochu mrzout, kterému k neuctě k sobě samému zbývá porušit už jen poslední slib, a sice za každou cenu chrá-

nit svou svěřenyni, nese nelibě několik zásadních věcí. Nedělá mu problém jeho poslání, spíš hloubka citu, který není schopen zvládnout. Jeho výcvik plný odříkání si s tím zkrátka nedokáže poradit. A on sám cítí rozpaky z toho, že by se jeho svěřenyně opět vrátila ke službě, k níž byla vychována, ale která mu je proti srsti právě proto, že se prostě a jednoduše zamiloval.

Hraběnka, Joscelin a skupinka oddaných bojovníků, bývalých námořníků z velké války, kteří si začali říkat „Phédřini hoši“, na což jsou patřičně hrdí, se rozhodnou navázat na své dřívější životy, přičemž neztrácejí ze zřetele oběť jejich přítele, a ve starých svitcích hledají odpovědi na otázky, které ani neumějí pořádně položit.

Ten svět je jako náš vlastní, právě proto se to tak dobře čte. Mytologie příběhu Careyové je pěkně vypečená. Ti, kteří by měli být anděly a z poloviny předky lidí, mají docela obyčejné lidské vlastnosti a choutky. A lidé se snad právě proto rádi řídí heslem „miluj dle touhy své.“ Nakonec... kdo by se něčím takovým neřídil rád? Popírání přirozenosti ještě nikdy nikomu nic dobrého nepřineslo.

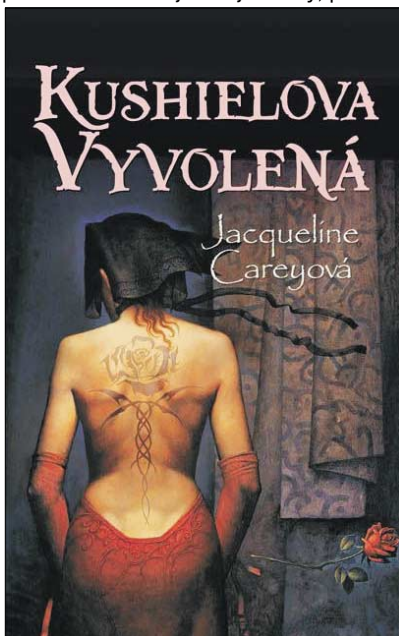
I když bych knihu doporučila spíše ženským čtenářkám, možná pro jistou křehkost, romantičnost a tajemnou přitažlivost, i pánové si knihu svým způsobem zamilují. Snad pro tu křehkost, romantičnost a tajemnou přitažlivost. Je už celkem jedno, že každého přitáhne něco jiného. Stejně jako v případě prvního dílu, ani tady se nedá očekávat akční příběh plný drsných hrdinů. Drsný je tu jen život sám a jeho záluždnosti. Phédre není žádná naivka, ale mnohdy docela protřelá potvůrka, která se nebojí využít příležitosti. Ne vždy se ale vydá jednoduchou a bezpečnou cestou. A proto má kolem sebe skupinu věrných přátel, kteří ji doprovázejí.

Malým zádrhelem by mohla být vzletnost jazyka, kterým je příběh psán, Phédre jako vypravěčka, dlouhá souvětí plná košatých slov a podobně. Starý příběh psaný starším způsobem, což ale není na škodu. Čte se to sice pomaleji, ale o to déle toho budete součástí. Pokud je to pro někoho důvod si příběh nepřečíst, není to díky autorčinu projevu, ale neschopnosti čtenáře se na něj soustředit. Nakonec podobný problém mívají čtenáři s Herbertovou Dunou, k níž byl svým způsobem příběh Careyové také přirovnáván.

Takže... čtěte podle touhy své a užijte si to.

Jana Dvořáčková

Carey, Jacqueline: *Kushielova vyvolená (Kushiel's Chosen)*, Triton, přeložila Olga Macháčová, obálka John Jude Palencar, 608 stran, 459 Kč.

Lucie Lomová: Divoši

Hašková Praha a Fričův Indián v komiksu Lucie Lomové

Nejobsaňlejší barevný komiksový počín od dob **Saudkovy Muriel** má díky univerzální vyprávěcí technice ambice stát se v zahraničí nejnámějším českým komiksem, aniž by se bál vycházet z typicky české poetiky.

Lucie Lomová dnes patří k uznávaným profesionálkám v oboru knižní ilustrace a komiksu. „Vykreslila“ se v 90. letech komiksem *Anča a Pepík* v legendárním Čtyřlístku, v poslední době se však pouští do projektů, které jdou daleko za hranici „dětinského“ komiksu (*Anna chce skočit*, Meander 2007, francouzsky o rok dříve, oceněno Zlatou stuhou a cenou Muriel).

Divoši jsou jejím největším dílem a prvním českým barevným komiksem pro široký okruh čtenářů. Lomová skutečně nemíří na fanoušky komiksu. Nemíří ani na děti, ani na ženy. Její příběh o paraguayském indiánovi Čerwuišovi a českém cestovateli Vojtěchu Fričovi je totiž zcela univerzální.

Komiks navíc splňuje atributy současného grafického románu. Najdete v něm biografické údaje a konkrétní události, tvoří jej komorní okamžiky a drobné historky v kontrastu s myšlenkami globálního charakteru (konkrétně drancování Jižní Ameriky počátkem 20. století a česko-německá otázka před první světovou válkou). Nenásilně, neučelově.

Neutrálně působí i zvolená kresba. Historizující obrázkový příběh má originální styl, který nicméně bez problémů odkazuje třeba k **Josefu Ladovi**. Nejvíce potěší české čtenáře, ale je srozumitelný i evropskému publiku. Francouzům výtvarně zpracování i cestovatelská zápleтка může stejně dobře připomenout *Tintina*. Další lahůdkou je vyobrazení Haškovy Prahy dle dobových fotografií, které Lomová pečlivě studovala.

Stejně věrně jsou zobrazeny i vystupující figury, protože jak fotky Čerwuiše, tak tehdy mladého Friče se dochovaly. Literární fajnšmekry pak potěší vyobrazení české kulturní scény s nepřehlédnutelným **Jaroslavem Haškem**, který několikrát zasáhl do Fričova života.

Ale k samotnému ději. Frič připlouvá ke spřátelenému indiánskému kmeni Čamakoko, který je zasažen neznámou nemocí způsobující krvácivé vředy u konečniku a posléze smrt. Cestovateli se ani s pomocí mikroskopu nedaří najít příčinu ani lék, a tak odjíždí v pochmurné náladě s indiánem Čerwuišem, kterému bude hledat pomoc ve městě.

Shodou okolností se situace vyvine tak, že Čerwuiš skončí na zaoceánském parníku společně s Fričem mířícím zpět do Čech. Na parníku jej Frič naučí zákla-

dům češtiny, a tak je Čerwuiš alespoň trochu způsobilý vpadnout do poklidné atmosféry matičky Prahy a pořádně ji rozvířit. Události, které Lomová popisuje, jsou o to zábavnější, že se skutečně udály. Konflikt s četníky, návštěva lázni i láska k české uzenině, to všechno dodává *Divochům* bezmála haškovskou poetiku.

Příběh komiksu tvoří oblouk, na jehož obou koncích leží Jižní Amerika. Zajímavá je ale proměna v jednání obou hlavních

protagonistů. Zatímco Čerwuiš, jenž zpočátku chce zpátky za každou cenu a co nejdříve, postupně objevuje kouzlo civilizace a povětšinou přátelských Čechů, kteří, nemající kolonií, nepřičihli k rasismu jako zbytek Evropy, Friče tataž civilizace a společnost stále více ubíjí nejrůznějšími administrativními a společenskými povinnostmi. Ty mezi „divochy“ řešit nemusí. V závěru se tedy zdá, že Frič, jenž zprvu návrat odkládal, prahne po vyplutí na oceán o poznání více než „jeho“ indián.

Velmi český a pro zahraniční čtenáře zcela jistě zábavný bude leitmotiv zlotřilého konkurenčního cestovatele Vráze, který Fričovi permanentně škodí, kdekoli narazí na jeho stopu. Čecháčkovství v něm popsané tvoří dokonalý kontrapunkt k světobčanovi a příteli indiánů Fričovi s velkým srdcem. I kvůli Vrázovi, ale i dalším, s jejichž xenofobií se Frič a Čerwuiš během putování setkají, zbývá na konci položit otázku, která je obsažena už v samotném názvu: Kdo jsou oni divoši, podle nichž se celý komiks jmenuje?

Richard Klíčník

Zeměplocha vychází v zrcadlovém dvojjazyčném vydání

Terry Pratchett u nás má tisíce fanoušků stejně jako jeho knihy. Krom toho, že Zeměplocha je skutečně úžasná, její autor, nebývale zajímavá osobnost, navíc rád navštěvuje Českou republiku. Není divu. Jeho fanouškovská základna je zde dobře organizovaná, dokonce tak, že se Terry domlouvá s českým vydavatelem, co by jim ještě mohl připravit.

Právě to je příběh dvojjazyčné zrcadlovky *The Colour of Magic/Barva kouzel*. Sami fanoušci přišli za vydavatelem Vlastimírem Talašem s nápadem, že by se jim líbilo, kdyby byla k dispozici Zeměplocha, která by nabízela jak skvělý překlad Jana Kantůrka, tak originál Terryho Pratchetta. Vzhledem k tomu, že v klubu jsou povětšinou fanoušci velmi mladí, odůvodňovali svůj požadavek nejen nadšenectvím, ale i touhou po vzdělání, což byl na nakladatele silný kalibr, a proto se rozhodl, že jim vyhoví.

Pevná vazba a nová obálka

Kniha se od klasických Zeměploch liší, má totiž pevnou vazbu (podobně jako nová vydání sdružující vždy dva příběhy dohromady), ale obálku Joshe Kirbyho nahradila zcela nová ilustrace Paula Kidbyho, která znázorňuje prvního zeměplošského turistu a máka Mrakoplaše na hřbetě letícího draka. Není bez zajímavosti, že na pozadí je zobrazena hora, která má špičku dole a letí vzduchem. Pochopitelně se jedná o poukázání k faktu, že létající hory se vznášely na Zeměploše již v roce 1986, zatímco na Pandoře teprve pár měsíců...

Ale podívejme se na samotný obsah. Překlad Zeměplochy obsahoval v prvním vydání bohužel některé nepřesnosti a chyby, které však nakladatelství opět s vydatnou pomocí fanoušků postupně odstranilo. Dá se tedy očekávat, že překlad je skutečně věrný, a navíc nahlédnete do překladatelského tyglíku Jana Kantůrka, který proslul překladatelskými veletoci nebývalé kvality a krásy. Jeho řešení slovních hříček nyní můžete konečně ocenit naplno s originálem přímo na očích.

Bez zajímavosti není ani skutečnost, že český text je o něco delší než originál, a proto jsou řádky české poloviny o něco málo hustější, než je tomu u textu anglického. Díky tomu máte jistotu, že na obou stránkách naleznete přesně tentýž text a kniha bude skutečným zrcadlovým vydáním.

Zpátky do Ankh-Morporku

Nepředpokládáme sice, že je mezi čtenáři recenze někdo, kdo by Barvu kouzel neznal, ale pro jistotu přece jen zrekapitulujeme její děj. Do největšího města Zeměplochy připlouvá jednoho krásného dne Dvoukvítek, který má čtyři oči (tedy nosí brýle) a bednu na stovkách nožiček, jež je plná zlata. Žlutý kov milerád přenechá tomu, kdo mu ukáže, jak to kolem chodí.

Dvoukvítek je naivní, a tak není divu, že si za průvodce vy-

bere nejhoršího mága (respektive máka) Zeměplochy – Mrakoplaše. S tím nejprve prochází úžasným, leč ne zrovna bezpečným Ankh-Morporkem, jenž opouští v okamžiku, kdy město vzplane. Ale kontinent nabízí mnohé krásy a ještě více dobrodružství, takže se oba hrdinové mohou těšit na setkání s draky, nalezení magického mluvícího meče či pád z kraje planeté planety plující vesmírem na zádech kosmické želvy A'Tuin.

Pratchett v prvních dvou dílech položil základní kameny k cyklu, jenž dnes čítá více než třicet svazků. První Zeměplochy se svou strukturou ani příliš nepodobají dnešním příběhům. Barva kouzel je parodie nejen na žánr fantasy a všechna jeho klišé, ale také parodií na to, co známe z domova. Mágové žijí Ov nelibátu, majitelé restaurací uzavírají pojištění štěnic a ve fotoaparátech sedí skřeti, kteří umí pekelně rychle malovat...

Gejzír smíchu veškerenstva

Barva kouzel je skutečně kouzelná gejzírem nápadů, s nímž Pratchett v polovině 80. let přichází, aby jej postupem času zklidnil a zkontroloval a vytvořil cyklus, kterému v žánru není rovno. Z parodie se stává travestie a každý jeho další román je zahloubanější a zamýšlenější, ale přesto neztrácí suchý britský humor, pro nějž je Zeměplocha i u nás tolik populární.

S dvojjazyčným vydáním přichází ta nejlepší příležitost vrátit se na samotný začátek. Do stejné řeky dvakrát nevstoupíte ani při čtení knih, a pokud patříte mezi ty, kteří čtou Zeměplochu od roku 1993, kdy začala vycházet, budete možná překvapeni stejně jako její prvočtenáři. S kontrolou anglického originálu to bude určitě zcela nový zážitek.

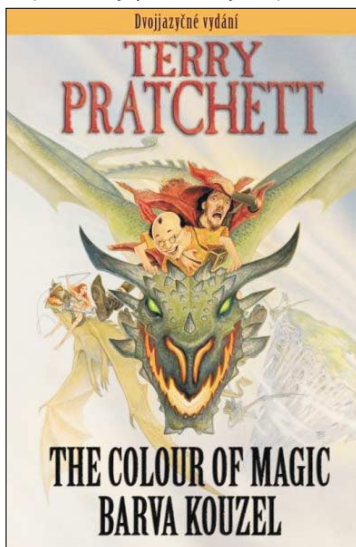
Richard Klíčník

Ikonografie Fandomu

Významné okamžiky, symboly a artefakty života ČS Fandomu (jako jsou cony a Parcony zvláště, loga klubů, fanziny) vždy měly a dodnes mají i svou nezastupitelnou výtvarnou stránku.

Před třiceti roky, kdy se fandom začal výtvarně projevovat, zde však panovaly zcela jiné poměry. Podmínky, za kterých si kluby tuto specifickou složku svého sebeprojevování zajišťovaly, byly mnohem složitější než dnes, což s sebou ale paradoxně přinášelo i některé výhody.

Fanouškovství některých výtvarníků a deformované ceny práce umělce umožnily třeba to, že Theodor Rotrekl zcela zdarma vytvořil celou korporátní identitu Parconu 1986. I nijak renomované studio by si za totéž dnes řeklo statisícové částky. Stejně tak Kája Saudek věnoval na obálky fanzinů a klubových samizdatů desítky svých kreseb. A mnozí další, mnohdy jen náhodou méně známých jmen.

Dimitri Verhulst: Úprdelný dny na úprdelný planetě

Na prvních stránkách knihy jako by si autor uvědomil, že probírat po stopadesáté historickou vinu bílého muže už není tak nosné, a pouští se s velkorysým rozmachem do celé evoluce. (*Každý začátek je těžkej. Vylezlo to z vody, ani se to neohlídlo.*) Záhy se však ukáže, že mu jde hlavně o evoluci člověka, v celé knize označovaného jako *to*, nejprve mu/samci vyčte infanticidu (*Krev chlístá do všech stran, hovna se z toho valí namísto úmrtního listu. A je po děcku.*) a pak samicím promiskuitu, kterou brání svá mláďata (*...čuby už mají plný zuby toho, aby dávaly mlíko něčemu, co jim za pár dní rozmlátí o skálu ... A kurvy, to se musí uznat, jsou dobrý. Nejsnáž se podají tomu, kdo nabídne nejvíc. Masa.*). Že zabití cizích mláďat je celkem běžnou zvyklostí v ušlechtilé zvířecí říši, která už pár desítek tisíc let není u lidského druhu příliš oblíbená ani frekventovaná, pomine stejně jako to, že třeba lvi ji někde s gusem provozují právě v teď.

Podobně ocení soulož tváří v tvář, vynález nástrojů, řeči a zemědělství, přičemž mu unikne, že člověk vedle zvířat musel v rámci zemědělské revoluce domestikovat i sebe.

Přes odhalení špatnosti zákonů, náboženství, geometrie, matematiky, měst a demokracie na prvních padesáti stranách doputujeme časem do císařského Říma a zbylé dvě třetiny knihy (s krátkou odbočkou k Mohamedovi) už máme rezervované k odhalování špatnosti všeho evropského a bílého.

Útlotníci jedinci poznamenávají, že krásné se nahradilo užitečným, umění průmyslem, poezie matematikou. Cha, jako by bylo krásy a poezie nazbyt! Ale teď vážně, To, co se tu ve skutečnosti nahrazuje, je: slonovina celuloidem, hedvábí umělou tkaninou, čarodějnictví aspirínem.

a Parconů zvláště (výstava)

Dalším zdrojem výtvarnické pracovní síly byly fandumové výtvarné soutěže, například O Ufíkův létající talíř. Zde se třeba poprvé představil dnes známý brněnský výtvarník a aranžér Karel Soukup (viz též fanziny.ic.cz).

Přestože počáteční prioritou prvních našich klubů bylo tištěné slovo, každé nové číslo fanziny vyžadovalo novou obálku, a tak byla výtvarná stránka v životě SF komunity neustále přítomna. (Oč je dnes méně fanzinů, o to více najdeme na webu fanouškovských stránek, těmi se však tato výstava zabývat nebude, to už je úkol pro novou generaci.)

Vedle fanzinů a plakátů conů se výtvarného zpracování dožadovaly i visačky, jmenovky a placky conů, obálky samizdatových knih a příle-

To jste si ale mohli mnohokrát přečíst i jinde, jistá míra originality Verhulstelova díla se vyčerpala deptáním naší zvířecí přirozenosti, obvyklá kritika západní civilizace včetně všech jejích institucí a vymožeností už může být zajímavá jen jazykovou hrou s vulgaritou a vulgarismy, ale i těch nějak s rostoucí civilizovaností ubývá. Nicméně i tak v ní spočívají všechny důvody, proč se knihou zabývat.

Spěch druhu ke svému sebezničení je naznačen častým dotazem *Kolik je hodin?*

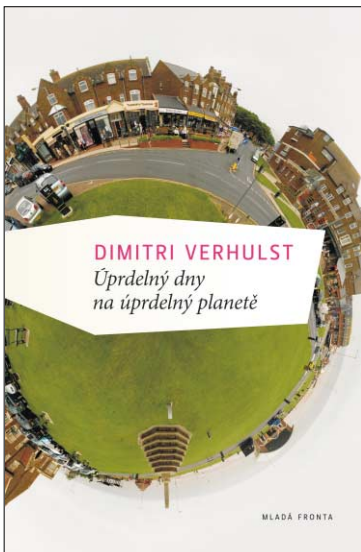
Kdo má dost času a sil, dočte se až k výrobě a svržení atomové bomby, kdy čas existence hanebného druhu skončil, přestože na některých hodinách se ručičky ještě ze zvyku pohybují.

Zásadní otázka nakonec: *Jo mimochoodem, neviděl jste někdo někde ještě nějakýho vakovlka?*

Mladá fronta 2011, edice Moderní světová próza, přeložila Veronika ter Harmseil Havlíková, vyšlo s finanční podporou Vlámského literárního fondu. 150 stran, 229 Kč.

Grobenius

PS: Dočkáme se někdy podobného vystřízlivění z nyní tak módního flagelantství, jaké nedávno přiznal Josef Klíma, když napsal: I já jsem viděl ve Stoneově filmu (o The Doors) teď už naplno faleš, která stála za zrozením beatníků, a snobskou srandu bez obsahu, kterou si dělal z celého světa Andy Warhol. Obscenita, za kterou bojovali před soudem Ginsberg a Ferlinghetti, mi už nepripadala jako hrdinský střet nových apoštolů pravdy se zatuchlým světem měšťáků, Burroughsovy knihy ztratily nábožnost, s níž jsme je tiskli kdysi na pokračování v Reflexu.

žitostných tisků, sošky a diplomy předávané vítězům soutěží a anket, fanouškovské novoročenky atd. atp.

Ukázky ze všech těchto sfér se vám pokusíme ve zkratce dané kapacitou výstavních prostor zprostředkovat na Parconu 2011.

Pokud vím, zatím nikdo tuto stránku života fandumu zevrubněji nezkoumal, a s výjimkou několika nahodilých ukázek na webu později narození fanové ani nemají příliš možností, kde se s ní seznámit.

Nyní poprvé, díky podpoře organizátora Parconu 2011 Václava Pravdy, můžete sledovat výtvarný vývoj fandumové identity od jeho počátků a porovnávat jej s výtvarnem dnešního fandumu.

ZR

Rozpoznávání vzoru

Když se zavedený a známý, ba dokonce proslulý autor science fiction pustí do knížky bez fantastických prvků, může docela narazit. Vydavatelství zaměřená na SF komunitu mu můžou práci odmítnout, protože chtějí držet linii, a vydavatelství hlavního proudu zase proto, že autor není mimo SF kruhy dost známý.

Zapadlo takhle docela dost knížek, namátkou *Králi úletů* P.K. Dicka se dostalo o dost méně pozornosti, než zasluhoval. Na druhou stranu třeba Kurt Vonnegut jr. dokázal uspět i mimo žánr a troufnu si tvrdit, že právě tím SF pomohl v propagaci a boření mýtů o její pokleslosti.

V případě Williama Gibsona není odklon od žánru žádný šok. Prvků SF v jeho tvorbě postupně ubývalo už delší dobu a i takové *Všechny párty zítřka* už prvků fantastiky mnoho neobsahovaly. Nejnověji vydané *Rozpoznání vzorů* pak už je vlastně „jen“ technothriller, když ne zrovna Clancyho ražení tak alespoň připomínající starší a méně podbíživé práce Dana Browna.

Gibson staví především na vynikajících jazykových prostředcích, životaschopných postavách a umění budovat atmosféru. Nepotřebuje ani v nejmenším divoké přestřelky, hromady mrtvých (bodycount = 0), ba ani šokující vynálezy.

Jazykové kvality čtenáři, který neumí nebo nechce vychutnat Gibsona v originále, výborně zprostředkuje překlad Pavla Bakiče. Přestože i jiní zvládli přeložit Gibsona kvalitně (mám na mysli oba překlady *Neuromancera*), Bakič je stále moje soukromá jednička. Místy naprostá poezie, čtení, které si vychutnám.

S postavami je to trochu divočejší situace. Některé mají své avatary, se kterými vystupují na internetových diskuzích, a čtenář může zkusit tyto virtuální osoby spojit s „reálnými“ postavami knihy. Mně se nepovedlo uhádnout, kdo je kdo, ale minimálně jedno takové odhalení čtenáře čeká. Zajímavá hra na schovávanou.

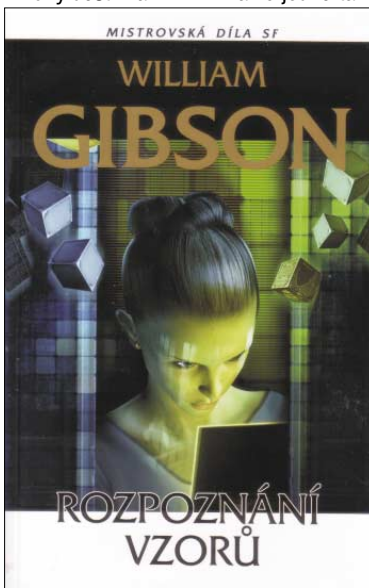
Budování atmosféry je třetí „pilíř“. Autor mistrně vyhmátne nějaký detail, jehož barvitým popisem skvěle charakterizuje prostředí, náladu nebo situaci. Klidně to udělá i uprostřed akční scény, kde by se každý jiný bál o rozbití tempa vyprávění, a ono to stále funguje. Tempo knížky skoro idálně graduje z ospalého začátku do vypjatého vrcholu před koncem a pak zpět na klidovou hladinu adrenalinu.

O čem že tedy knížka je? O tom, jak se může vcelku nevinná záliba v internetových diskuzích změnit v posedlost, posedlost v job a zdánlivě nevinný spekulativní diskusní příspěvek pak může jednoho i ohrozit na životě a zdraví. Hlavní hrdinka Cayce je na dnešní poměry vlastně normální mladá emancipovaná ženská, která si vydělává na ži-

voby v marketingu. No a dostane se do křížku s někým tajemným, mocným, kdo neváhá pohybovat se mimo zákon. To, že její otec pracoval v době studené války pro CIA, může být výhoda, ale také nepříjemné stigma.

Lituju, ale nenapadá mě žádný negativní aspekt téhle knížky a nikdo se zájmem o literaturu, komu bych ji nedoporučil.

Jaroslav Houdek

Bibliografie Martiny Šrámkové

Knihy:

Rukověť rodiče malého školáka. Praha; Albatros, 2005.

Krvavé arény. Mark Stone č. 66. Praha; Golem Říša, Klub Julese Vernea, 2008.

Doba krkavců. Praha; Epoque, 2009.

Povídky:

Kapesník pro princeznu. In: Drakobijci 5. Ed Michael Bronec. Praha; Straky na vrbě, 2003.

Jiskřivé víno, bílý sníh. In: Drakobijci 6. Ed Michael Bronec. Praha; Straky na vrbě, 2004.

Dům hrůzy jezdí po vesnických poutích. In: Drakobijci 7. Ed Michael Bronec. Praha; Straky na vrbě, 2005.

Dluhy pana Kocoura. In: Ikarie 2005/5

Zapomenout na Nehru. In: Pevnost 2006/4

Svět podle Rosenfeldera. In: Ikarie 2006/4

Přistání mimozemšťanů nedaleko Peček tak, jak ho zaznamenala devítiletá A. H. In: Sorry, vole, error. Antologie humoru v české SF. Ed. Vlado Říša. Praha; Mladá fronta, 2007.

Špatné časy. In: Pevnost 2008/1

Jiný živočišný druh. In: Ikarie 2009/3

Alternativa. In: Pěna dějin aneb Příběhy, které se nestaly (?). Ed. Hana „Hanina“ Veselá, Scarlett Rauschgoldová. Praha; Tri-bun EU, 2009.

Krytým vozem k horám na obzoru. In: Pevnost 2009/10

Dárek pro Pendera. In: Roboti a lidi. Ed. Vlado Říša. Praha; Mladá fronta, 2009.

Daleká cesta do Tipperary. Zabij/zachraň svého mimozemšťana. Ed. Vlado Říša. Praha; Mladá fronta, 2010. **VF**

Časem s vědou - květen a červen

o velkých činech a lidech vědy

V roce 1866 Werner Siemens zkonstruoval jedno z prvních dynam a získal tak průmyslový zdroj elektřiny, na berlínské Průmyslové výstavě roku 1879 pak předvedl první (malou) elektrickou lokomotivu světa. Po mnoha tahačích začíná **1. května 1881** v Berlíně fungovat jeho (a vůbec) první elektrická tramvaj na světě. Jezdí rychlostí až 40 km/h! Pruský ministr železnic po svezení okouzleně prohlásil: „Zcela jste mne po tuto dobrou věc získal.“

Na Páté Avenue v newyorském Manhattanu je **1. května 1931** otevřen první opravdový mrakodrap na světě – Empire State Building. Až nahoru do výšky okolo 450 m (posledních sedmdesát je „jen“ neobyvatelná nástavba pro antény) vede skrze 102 podlaží 1860 schodů nebo 72 výtahů. Železobetonoskleněná budova váží 365 000 tun v betonu a 60 000 tun v ocelovém skeletu, její základy v hloubce 20 m se opírají přímo o tvrdou podložní skálu.

„Empire“ vládí výškovým budovám celou lidskou generaci, než ho vystřídaly další.

„**C**vičil jsem obyčejně již ráno po třetí hodině, kdy vše ještě spalo a kdy vlastně cvičiště bylo volné, neboť od čtyř se na ně vyháněl dobytek na pastvu a pásl se až do příchodu vojska...“ A právě jedna splašená kráva naučila Jana Kašpara ve vzduchu i zatáčet... To bylo někdy roku 1910, kdy 27letý nadšenec už sedlá letadlo Blériotovy konstrukce (předtím zkoušel vlastní), pravda, s řadou svých úprav a zlepšení. Následují zkušební lety, stále delší a složitější, až si Kašpar věří natolik, že nedbá nešťastné třináctky v datu a vykonává ten legendární: **13. května 1911** v 6.13 startuje z vojenského cvičiště u Pardubic, za hodinu a deset minut se ocitá nad žasnoucí Prahou, nad Hradčany točí doleva proti proudu Vltavy a v 7.47 přistává v Chuchli. Celkem urazí asi 120 km, dosáhne maximální výšky cca 400 m.

V sídle Londýnské královské společnosti na Albemarle Street se **17. května 1861** shromažďuje výkvět britské vědy. Přilákalo jej téma přednášky profesora Královské koleje Jamese Clerka Maxwella *O teorii tří základních barev*. Nejde sice o teorii kdovíjak novou, názory učenců se však rozcházejí právě v určení těch barev. „Jsou to červená, modrá a zelená,“ tvrdí speaker a ihned provádí důkaz: Tři pozitivy snímku pestré barevné stuhy dříve sejmuté a nyní stejným způsobem přes červený, modrý a zelený filtr promítané na stejné místo třemi přístroji. Výsledkem je – jak se všichni mohou na vlastní oči

přesvědčit – celkem věrný obraz oné stuhy! Tím je nejen potvrzena Maywellova verze trojsložkové teorie světla, ale současně, jaksí mimochodem, předvedena první barevná fotografie (zhruba o 15 let dřív, než to dovolí vývoj citlivých emulzí)! – O sto let později se při rekonstrukci tohoto experimentu ukáže, že šlo o úspěch veskrze náhodný; Maxwell totiž fotografoval ve zcela jiné trojici barev i jejich vzájemně uspořádání, totiž v neviditelné ultrafialové a modré se zelenou složenými dohromady a snímanými pouze „modrou“ vrstvou...

Belgický fyzik Auguste Piccard už nějakou dobu zkoumá kosmické záření, to však až příliš odstiňuje atmosféra... A jelikož pan profesor je i nadšeným vzduchoplavcem, spojuje užitečné s příjemným. Při vědomí rizik „otevřených“ výšek pro lidský organismus ho napadá idea balonu s uzavřenou gondolou. Při její konstrukci se snaží myslet na všechno – asi dvoumetrová, zevnitř vyztužená hliníková koule s okénky a dálkovým ovládáním přístrojů je dokonce natřená napůl bíle, napůl černě kvůli teplotě uvnitř (k Slunci se natáčí pomocí vrtulek). Gondolu badatel pořizuje z prostředků bruselské polytechniky, vlastní balon mu uhradí belgický Národní fond pro vědecký výzkum (proto se celý aparát jmenuje francouzskou zkratkou této instituce FNRS 1).

První pokus o výstup koncem září 1930 v bavorském Augsburgu zhatí bouře. Druhý pokus se koná tamtéž **26. května 1931**. Přestože není právě nejpriznivější počasí, personál Piccarda i se švýcarským asistentem Paulem Kipferem omylem vypustí...

Brzy se ukáže, že kolem detektoru kosmického záření uniká vzduch. Piccard ho utěšňuje vlastní košili a vazelínou. Orientační vrtulky nefungují, balon zůstává černou stranou ke slunci, v gondole je vedro 40 stupňů (venku mráz 52). Nakonec všechno dobře dopadne – zapečetěný barometr ukáže výšku 15 781 m (údaje se poněkud různí). Každopádně člověk vůbec poprvé vstoupil do stratosféry.

Anglický matematik Allan Turing vydává **28. května 1936** článek, který se později zařadí k nejvýznamnějším ve vědě 20. století. Pod dlouhým názvem v něm autor v podstatě formuluje koncepci abstraktního univerzálního matematického stroje, tzv. Turingova počítače. Jeho genialita spočívá v tom, že se na něm za určitých podmínek dá realizovat prakticky jakýkoli algoritmus. Proto se v teorii počítačů používá dodnes,

což při rychlosti stárnutí v této branži hovoří za všechno. A už pět let po Turingově „teorii“ přichází první „praxe“: **12. května 1941** představuje německý inženýr Konrad Zuse svůj digitální počítač Z3, pravděpodobně první spolehlivý programovatelný počítač. Obsahuje 2600 relé a slouží mu paměť 64 slov po 22 písmenech; výpočet například kvadratické rovnice mu trvá tři vteřiny. Program byl naděrován na kinofilmu, vstupní data se vkládala pomocí klávesnice, výsledky se zobrazovaly na primitivním monitoru. Tři roky pak bude stroj sloužit balistickým výpočtům, než ho zničí bombardování.

V červnu 1941 americký fyziolog Walter Kearns vstříkuje vysloužilému závodnímu valachovi několik injekcí syntetického samčího pohlavního hormonu testosteronu. A hle: Osmnáctiletý kůň po šesti letech důchodu opět projevil zájem o klisny a především – začal zase vyhrávat! Jde pravděpodobně o první sportovní dopink v historii. Jak koník skončil, není známo, ale lze si domyslet – všichni známe *Růže pro Algernon*...

Vypočteného místa jsme dosáhli o osmé ráno... „Magnetka ukazuje inklinaci 89 stupňů 50 minut, odchyluje se tedy jen jednu minutu od kolmice...“ Tolik o (téměř) dosažení severního magnetického pólu v deníku Jamese Rosse, záznam ze dne **1. června 1831**. Jeho strýc John, velitel celé výpravy, ale měl jiné starosti. Už dvakrát museli přezimovat a vypadá to, že ne naposledy. Nakonec tuto výpravu čekají ještě zimy dvě... Navzdory rekordnímu čtyřnásobnému přezimování se však expedice vrátí ve výborné kondici a s minimálními ztrátami (2 muži), zato s maximální vědeckou kořistí. Spatřujeme v tom kus spravedlnosti – po desítkách podniků spíše dobyvatelských je toto první ryze výzkumný. Úspěšný tak, že sám anglický král William IV. při audienci „povoluje Johnu Rossovi, aby mu věnoval svůj deník...“ Na vinopalníka Felixe Bootha, který svou štedrostí vlastně tento nový přístup k poznávání zeměkoule otevřel, si asi nevzpomněl nikdo; potom mecenujte vědu, že jo.

Mimochodem, tehdy pól ležel na západním pobřeží poloostrova Boothia v severní Kanadě, tedy zhruba na 70 rovnoběžce; od té doby se posouvá k severu rychlostí 10 až 15 kilometrů za rok, takže je už vysoko nad 80. rovnoběžkou...

5. května dostává 25 ovcí první dávku oslabených bacilů slezinné sněti (antraxu). 12 dní nato druhou, silnější. Poslední květnový den dostávají tato zvířata a s nimi stejný počet dobytčat neočkovaných smrtelnou dávkou bacilů antraxu. Podle mínění odborníků zvířata do dvou dnů uhynou... a možná nejen podle mínění, ale i podle přání. Proti zvířatům si

ce nemají nic, zato Louis Pasteur se svými řečmi o moci imunitace jim pije krev... Proto vyprovokují horkokrevného učenice k veřejnému experimentu, v jehož úspěch nevěří ani někteří Pasteurovi věrní... **2. června 1881** tedy přichází blamáčejtivý dav opět k ohradám. Dvě a půl desítky očkovaných ovcí si ve sele poskakuje, z ostatních dvě sotva stojí na nohou a zbytek nežije. Před velikostí okamžiku se sklánějí i nejzapršáhlejší odúrci: „Očkejte i mě a pak mě infikujte! To bude nejlepší důkaz!“ dožaduje se jeden z nich. – Tak Pasteur věnoval vlasti 20 milionů franků ročně (neboť o tolik ji antrax připravoval na dobytku), jemu pak je vlastní věnován nejvyšší francouzský řád, velkokříž Čestné legie. Pasteur jej odložil do šuplíku a s šedesátkou a ochromující mrtvicí na krku se pouští do dalšího, svého snad nejproslulejšího boje – se vzteklinou.

Jen několik málo minut trvá **26. května 1761** (dle nového, leckde ještě nepřilíš zavedeného kalendáře cca 5. 6.) přechod Venuše před slunečním kotoučem, ale už dlouho si na něj brousí zuby astronomové celého světa. Při vstupu a výstupu

planety ze slunečního kruhu si všimnou, že na obrysu planety se objeví jakási duhová svatozář... Vysvětlení podává první ruský univerzální učenec Michail Lomonosov – paprsky se lámou na vzdušném obalu planety! Venuše má atmosféru.

Ve zpravodaji *Morbidity and Mortality Weekly Report* z **5. června 1981** se američtí lékaři poprvé dočítají o novém zvláštním zdravotním problému amerických homosexuálů. Podkladem sdělení byla zpráva doktora Michaela Gottlieba ze zdravotnického střediska Kalifornské univerzity v Los Angeles, kterému na to jeden mladý promiskuitní gay zemřel a tři další vážně stonali. Choroba byla napřed nazvána GRID (*Gay-Related Immunodeficiency Disease*), ale v srpnu 1982, kdy už se vědělo, že nejde o nemoc výhradně homosexuálů, byl přejmenován na AIDS (*Acquired Immune Deficiency Syndrome*); jeho původce, objevený v roce 1983, dostal název virus HIV.

Na hlavním filipínském ostrově Luzon se **15. června 1991** otevírá peklo. Sopka Pinatubo chrlí megatuny „ohné“; zemětřesení a následný tajfun ničí vše živé i neživé v širokém okolí... Počet lidských obětí přesáhne sedm stovek, dopad na celou zeměkouli trvá dodnes: Jemný stratosférický popílek z vulkánu obklopil zeměkouli a narušil přirozené procesy v atmosféře natolik, že lze ještě hůře než předtím odlišit jejich běžný chod, vliv samotného výbuchu a vliv lidské činnosti. Zneškodňuje tím zejména prokazování antropogenního rozšiřování ozónové díry a globálního oteplování Země.

Na počátku byl kšeft. Při hledání atraktivního titulu připadl pařížský nakladatel Le Breton na knihu *Cyklopedie neboli univerzální slovník umění a věd* od anglického autora Ephraima Chamberse. Psal se však rok 1747 a kniha vyšla v roce 1728... K její aktualizaci a patřičné „frankizaci“ si Le Breton vybral filosofa Denise Diderota. Toho ale brzo přestalo bavit jen záplatovat zvetšely text... Proto nakladatele přemluvil k vydání slovníku nového.

Jakmile *dravý génius* Diderot (řečeno s André Mauroisem) dostal zelenou, začal jednat. V roce 1750 vypracoval program díla s cílem vytvořit *rodopisný strom všech věd a umění*. Pak začal nabírat spolupracovníky. Matematik Jean d'Alembert (též autor předmluvy), historik Charles-Louis Montesquieu, literát Voltaire, později filosof Rousseau... celkem se na Diderotově encyklopedii podílelo 178 stálých spolupracovníků. První svazek *Encyklopedie aneb Racionálního slovníku věd, umění a řemesel* vyšel 28. června 1751 v nákladu 2500 výtisků. Do roku 1772 vyšlo 28 svazků textu a ilustrací. Ne ovšem snadno. Král že se má řídit rozumem a nikoli rozmarem? Lid že má právo na vzdělání? Různost názorů že je normální? Ne-křesťané že jsou plnohodnotní lidé?

Nakonec běsnil král, šlechta i církve. Už po druhém svazku bylo další vydávání Encyklopedie úředně zakázáno jako nebezpečné církvi i královské moci. Zákaz skončil za dva roky, ale v roce 1759 následoval další, tentokrát včetně prodeje již hotových děl. Autoři i vydavatelé však nedbali. To šlo hlavně proto, že *Encyklopedie* měla i mocné fany, například policejního ředitele či ředitele královské knihovny (ten dokonce Diderotovi v předvečer nařazené konfiskace nabídl, aby hotové výtisky ukryl v jeho kanceláři). Nakonec se v překérní situaci ocitl i sám Ludvík XV. – když hledal nějakou informaci, třeba složení střelného prachu či rtěnky, dala mu madame Pompadour přinést patřičný díl jím zakázaného díla...

Kšeftem to začalo, kšeftem skončeme: Navzdory velmi vysoké ceně (skoro tisíc livrů) i určitému riziku šla *Encyklopedie* na dračku. Nakladatelům vynesla víc, než činil roční zisk Francie z obchodu s celou východní Asií.

František Houdek

Kritický klub o Spěšném vlaku Ch.24.12.

najdete na: www.rozhlas.cz/vltava/porady/_porad/2044

ke stažení: media.rozhlas.cz/stream/_audio/02376033.mp3

Doporučená „evoluční“ literatura

Evoluční biologie

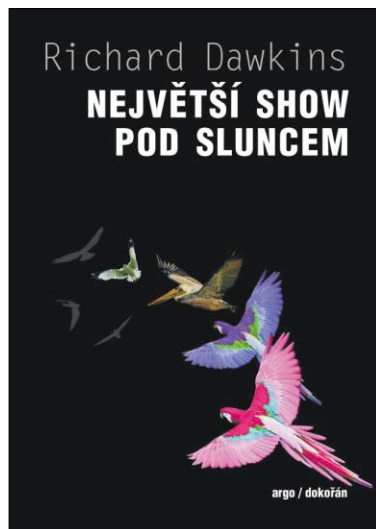
- Richard Dawkins: *Sobecký gen* (MF, 1998), základní popularizující kniha oboru
 Richard Dawkins: *Slepý hodinář* (Paseka, 2002), vysvětlení vzniku složitosti z malých změn
 Matt Ridley: *Genom* (Portál, 2001), příběh našeho genomu
 Nick Lane: *Vývoj života* (Kniha Zlín, 2011) Deset velkých vynálezů evoluce
 Jan Zrzavý, David Štorch, Stanislav Mihulka: *Jak se dělá evoluce* (Paseka, 2004), od sobeckého genu k rozmanitosti života
 Jaroslav Flegr: *Zamrzlá evoluce* (Academia 2006)
 Richard Dawkins: *Příběh předka* (Academia 2008), pouť k úsvitu života
 Sean B. Carroll: *Nekonečné, nesmírně obdivuhodné a překrásné* (Academia 2010), nová věda evodevo
 Kevin Davies: *Rozluštěný genom* (Paseka, 2003)
 Jared Diamond: *Proč máme rádi sex* (Academia, 2003), Evoluce lidské sexuality
 Brian Sykes: *Sedm dcer Eviných* (Paseka, 2004), Pramatky Evropanů
 Ernst Mayr: *Co je evoluce* (Academia, 2009), aktuální pohled na evoluční biologii

Evoluční psychologie

- Robert Wright: *Morální zvíře* (NLN), shrnutí otázek sociobiologie
 Matt Ridley: *Červená královna* (MF, 1999), kde se vzal a k čemu by mohl být dobrý sex
 Matt Ridley: *Původ ctností* (Portál), vysvětlení vzniku morálky a složitého chování.
 Evoluční psychologie (Portál, 2002), jako komiksový katechismus
 Louise Barrett, Robin Dunbar, John Lycett: *Evoluční psychologie člověka* (Portál, 2007)
 Robin Dunbar: *Příběh rodu Homo* (Academia 2009) nové dějiny evoluce člověka
 Richard Dawkins: *Největší show pod sluncem* (Argo 2011) příběh evoluce

Teorie memů

- Susan Blackmoreová: *Teorie memů* (Portál, 2001), první pokus o další krok v teorii vývoje sebepublikujících se entit
 Robert Wright: *Víc než nic - Logika lidského osudu* (NLN, 2002), dějiny lidstva jako hra s nenulovým součtem
Memy ve vědě a filosofii - (Nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR, 2004) sborník příspěvků

Roztomilost versus noční běsi? To je Kůstek!

Už znáte Ferdu Kůstka? Takový malý, bílý a roztomilý je. Bydlel za pouští, ale jeho bratranec Podfa je neřád a podvodník, a proto Podfu z Kůstkova vyhnali. Ferda a další bratranec Švanda šli s ním, aby nebyl sám. Po dlouhé cestě došli až do Údolí, kde žijí normální lidé a s nimi krysáci a draci. A už se to začíná zamotávat.

Je to trochu, jako když se Bugs Bunny dostane do světa lidí. I když ne úplně. Vlastně trochu naopak. Kůstkov je totiž podle vyprávění velice podobný našemu světu, zatímco v Údolí se žije jako v pohádkovém příběhu. Jenže Kůstkov obývají kůstci, kteří rádi čtou *Bílou velrybu*, a v Údolí hospodaří obyčejní lidé, venkovani, jejichž měnou jsou vejce. Zkrátka zapadákov.

A na tomto a dalších kontrastech je Kůstek, jeden z nejlepších komiksů všech dob, jenž získal bezpočet ocenění, postavený celý. Míchání fantasy prvků s realitami z našeho světa, ale tak nějak naruby, to je karta, na kterou Jeff Smith, jeho autor, úspěšně vsadil. Navíc dokáže stavět vtipné dialogy, které oživují jeho svět ještě více než podivuhodné magické bytosti, jako je oranžový kouřící drak nebo krysáci, o kterých je těžké si cokoli myslet (tedy krom toho, že jsou zlí).

Z Kůstkova už jsme utekli minulý rok

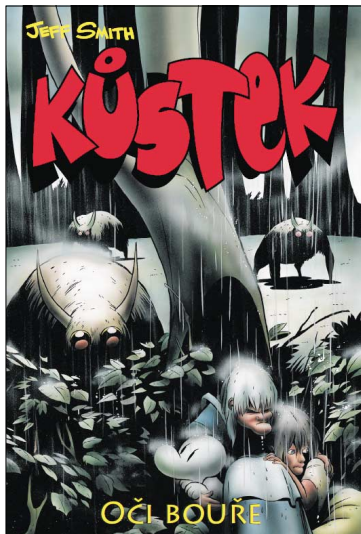
Vloni vydalo nakladatelství Crew první díl, který zaznamenal značný čtenářský ohlas; komiks dokonce získal od českých čtenářů cenu Fabula rasa za nejlepší zahraniční kresbu, kterou má také na svědomí Jeff Smith. Jednoduché linky, pohádkové pojetí, emoce jak u kačera Donald... Ale přesto není žádnou napodobeninou, jeho Kůstek je zcela svébytný a lehce rozpoznatelný od všech ostatních komiksů.

Zatímco první díl *Útěk* z Kůstkova obsahoval celé dvě první knihy, druhý díl je poněkud skromnější, ale o to více se v něm děje. Je jen dobře, že první díl měl větší rozsah a překlenul delší začátek, teď už děj běží jako splašené krávy (které jsou mimochodem jedním z hybatelů prvního dílu).

Je jasné, že věci v Údolí se nedějí náhodou a za vším je tajemný příběh plný násilí, zvěrstev a zla! O první dvě položky se postarali krysáci, o poslední hrůzostrašný pán kobylek, o kterém toho zatím moc nevíme (až na to, že ho poslouchají ty kobylky). Na začátku druhého dílu s názvem *Oči bouře* máme za sebou první velkou potyčku s krysáky, a tak je čas dát do pořádku domek, v němž žije Babča a krásná Trnka, ze které je Ferda Kůstek úplně paf.

Je čas na Moby Dicka, milostnou poezii a Gertrudu Steinovou a na odhalování prastarých tajemství. Není lepší chvíle na praní špinavého rodinného prádla než pořádná bouřka. Právě do takové vyráží našťavaná Babča hledat draka, který si podle

ní dovolil už moc. Právě v takové bouři se jí vypraví hledat Trnka a Ferda Kůstek. Shodou okolností je to i bouře, v níž se je snaží najít menší armáda krysáků odhodlaná k čemukoli. Jak je vidět, nudit se nebudete, a to vám ani nemusíme říkat, že vypravou na povrch informace o mrtvých králích, královnách a jejich neslavném konci.

Kůstek na hrad!

Podle časopisu *Time* patří Kůstek ke stu nejlepších knih minulého století. Je bezesporu něčím uhrančivý. Na první pohled bezstarostné vyprávění skrývá plno závažných otázek, hemží se mnoha narázkami, které rozhodně nejsou určeny primárně dětem, a zkrátka a dobře představuje přesně ten druh knihy, která musí zaujmout velké i malé, pokud jí dají být jen minimální šanci.

Přesně to se potvrdilo i u nás, Kůstek je zkrátka univerzální hrdina, s nímž není problém se díky jeho charakteru ztotožnit (o figure raději nemluvíme). Navíc překlad Michaela Bronce se ke Kůstkově poetice hodí více než dobře a ti dva si velmi pěkně sedlí.

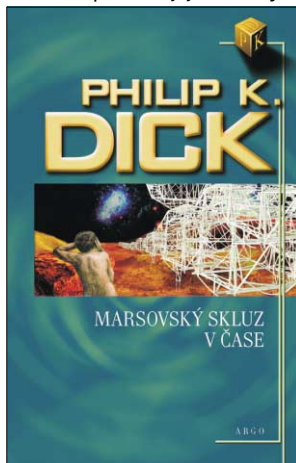
Jediným stávajícím problémem je serialita, kvůli které nelze Kůstka vychutnat hezky v celku, ale musíme čekat, než budou přeloženy další díly a my se konečně dozvíme, jak to bylo s krysáky, draky a celým Údolím dál. A že je na co se těšit! Protože jsme teprve u druhého dílu, není také problém do celé série naskočit a nechat se unášet na vlnách příjemného Smithova příběhu kolem Dračích hor.

Richard Klíčnik

CREW 2011, Jeff Smith: Oči bouře (Kůstek 02), 269 Kč

Philip K. Dick: Marsovský skluz v čase

Autor rozehrává drama, v němž znejšťuje hrdiny i čtenáře ohledně pravosti jejich reality. Láme si s tím hlavu i Jack Boh-

len, zručný technik a zaměstnanec Arnieho Kotta, mocného muže, který má na Marsu, obývaném kolonisty a zbytky zdecimovaného původního obyvatelstva, monopol na vodu, tedy hlavní zdroj života. Kott zadá Bohlenovi nelehký úkol: vymyslet komunikátor, s jehož pomocí lze porozumět chlapci postiženému autismem, avšak nadánému schopností nahlédnout do budoucnosti červené planety.

Argo 2011, překlad Emil Labaj, 264 stran, 268 Kč.

DOGMA

Odposlechnuto:

„My jsme speciálka na science fiction a na komiksy.“
 „Aha, takže ne na knihy...?“

OREL DEVÁTÉ LEGIE – ani ne moc výpravná nuda prohlašující, že je správné přinést barbarům civilizaci, ať chtějí nebo nechtějí. Na konci odejdou hlavní hrdinové – římský velitel a britský otrok!!! – ruku v ruce vstříc dalším dobrodružstvím, možná dokonce postelovým...

PRINC A PRUĐAS – důkaz, že lidé vyjadřující se k filmům na internetu jsou podivná skupina libující si v humoru spočívajícím výhradně ve vulgarismech: na CSFD dostala tahle nezábavná promarněná příležitost 70%, já bych dal stěží třicet...

VE SPESSARTU ZASE STRAŠÍ – tuctová story, která nemá se Spessartskou trilogií včetně stylu a humoru absolutně, absolutně, absolutně nic společného. Nechť se o ni zajímají jen filmoví historici a „náležití odborníci“, jak se praví ve finále Tajemství hradu v Karpatech.

VŘÍSKOT 4 – možná lehce překombinované a zmatečné, jakož i po stránce identity vraha předvídatelné, ale celkem ucházející. Jen je škoda, že stejně jako Nová noční můra nenalezl ani tento film vskutku důstojný part pro někdejší hlavní hrdinku.

Filip Gotfrid

PAUL – dva britští nerdi Gabe a Clive cestou z ComicConu zastaví v Oblasti 51, kde si je stopne následkem dlouhého pobytu mezi lidmi již řádně polidštěný mimozemšťan Paul. Co si budem povídat, ví toho o reálném světě mnohdy víc než jeho zachránci. Pokud chcete vědět, kde se vzala všeobecně přijímaná podoba amerického emzáka, kdo vymyslel Muldera a Scullyovou, a naučit se pár nových nadávek, jděte do toho. (2011)

POTOMCI LIDÍ – Už devatenáct let se nenarodilo jediné dítě. Theo (Clive Owen) dostane od své bejvalky Julian za úkol dopravit z Londýna na pobřeží barevnou dívku Kee, která je v osmém měsíci těhotenství. Při dotazu na otce dítěte zažertuje, že

je panna, ale pak dodá, že neví, že adeptů by bylo mnoho. Cesta rozpadající se totalitní Británii je víc než drsná, cíl nejistý a Theovi se podaří za celý film z ničeho nevystřelit. (2006)

BABYLON A. D. – Vin Diesel jako žoldák Toorop dostane za úkol dopravit z Kazachstánu do New Yorku árijskou dívku Auroru. Pokud si Theo nevystřelil, Toorop srovnal skóre tak, že nadprůměrně. Aurora je nějak důležitá pro přežití lidstva, tedy hlavně její děti, zmínil jsem, že je těhotná? (a nezapomněl uvést, že panna)? Nedejte si ujít souboj bezpilotního letadla a motorových saní. (2008)

NÁHRADNÍCI – počítačově omlazený Bruce Willis jako agent FBI ve světě, kde každý má svého mladého a krásného robotického „náhradníka“, kterého řídí z bezpečí svého domova. Neexistují nebezpečná povolání ani pouliční zločin, až dojde (po letech) k první vraždě. Ukáže se, že je to jen první stopa k velkému spiknutí, které musí odhalit Bruce, jak ho známe, tedy bez pomoci náhradníka... (2009)

YOUTH WITHOUT YOUTH – (nenašel jsem český název), Francis Ford Coppola zfilmoval novelu rumunského lingvisty a náboženského filosofa Mircey Eliadeho a vytvořil dílo, které se spíše než SF či fantasy blíží oněm filosofickým prapředkům obou zmíněných žánrů. Za to ale nejspíše může už sama literární předloha, Coppolův vklad je v převedení slov do série nádherně (až pře)stylizovaných obrazů světa v časech okolo druhé světové války. Hrdina na konci života je zasažen bleskem a po zázračném uzdravení spojeném s omládnutím dostane šanci na druhý život, ve kterém chce dokončit svůj projekt na objevení původního prajazyka lidské rasy. (2007) **Zdeněk Rampas**

Fanziny slavily

Na konci února 2008 se na internetu objevily stránky <http://fanziny.ic.cz>, které mapují nejstarší fandomové aktivity v Československu – fanziny. Za tři roky bylo do digitální podoby převedeno 33 čísel deseti fanzinů. Ty nejstarší (Villoidus, teplický Věstník), kuriozity, kterých vyšlo jen jedno číslo (STIMM), české i slovenské (Pollux).

Kromě digitální podoby některých fanzinů se můžete v rubrice „Souvislosti“ seznámit s článkem Jaroslava Olši, jr. o fanzinech a dalším samizdatu. K prohlédnutí jsou také ilustrace a kreslený humor z prvních dvou ročníků výtvarné soutěže „O Ufíkův talíř“. Pokud máte nějaké jiné materiály, které s fanziny a s fandomem souvisí, mohu je také zařadit.

Pamětníci mohou se slzou v oku zavzpomínat na své „hříchy z mládí“, mladí fandové poznají, čím se bavili jejich otcové. Byl bych rád, kdyby bývalí vydavatelé přispěli svými vzpomínkami na vydávání. Kdyby se podělili o radosti a trable, které je potkaly. Pokud nějaký fanzin ještě na internetu nenajdete a chcete ho tam mít, není problém mi napsat. Když přidáte své vzpomínky, během měsíce můžete digitální podobu vidět.

Karel Dvořák (karel506@post.cz)

Zájem o získání titulu mají především ženy

Do literární soutěže Fantastická povídka 2011, která hledá nové talenty české a slovenské literární science fiction, fantasy a hororové scény, se přihlásilo už více než 200 soutěžních povídek. Převažuje zájem ženských soutěžících, od kterých přišlo 60 procent prací.

„Zájem o Fantastickou povídku nás překvapil a mile potěšil. Zejména nás překvapil zájem se strany ženských soutěžících, který potvrzuje, že žánry sci-fi, fantasy nebo horor už nejsou výsadou mužů,“ řekl administrátor soutěže Martin Peška.

Zájemci mohou stále přihlašovat své povídky do 31. července. Z nich pak vybere ty nejlepší porota soutěže složená z českých a slovenských spisovatelů těchto žánrů, mezi nimiž je například Františka Vrbenská, Livia Hlavačková či Jiří W. Procházka. O definitivním vítězi soutěže z vybraných finalistů rozhodnou v září svým hlasováním na <http://fantastickapovidka.cz> samotní čtenáři.

VIDEO: Trailer k soutěži Fantastická povídka 2011: <http://www.youtube.com/watch?v=B9A4hiHOZxY>

Dosud neobjevení autoři a autorky, kteří chtějí proslavit své jméno (jak říká oficiální video trailer k soutěži), mohou přihlašovat své povídky v českém nebo slovenském jazyce o maximální délce 9 tisíc znaků včetně mezer (tedy pět normostran) do konce července na webu soutěže.

Jako první bude znát vítěze Havlíčkův Brod

Vítězné práce budou nejen publikované, ale minimálně vítězná povídka bude přepracovaná do rozhlasové podoby a vysílána na okruhu Českého rozhlasu Leonardo. Slavnostní vyhlášení výsledků proběhne v rámci Knižního veletrhu v Havlíčkově Brodě 22. října 2011.

„Chceme Fantastickou povídku a literární fantastiku obecně propagovat před širokou veřejností, proto jsme se rozhodli pro vyhlášení soutěže na veletrhu v Havlíčkově Brodě a upřednostnili tuto akci před setkáními fanoušků,“ vysvětlil Marek Hofman, šéfredaktor magazínu Fanzine.cz, který soutěž vyhlašuje.

Více o soutěži a jejich pravidlech naleznete na <http://fantastickapovidka.cz>.

Parcon 2011 se blíží

a tak jsem na amber.parcon2011.cz vyzkoušel přihlašování. Samozřejmě jsem od poslední návštěvy Chotěboře zapomněl heslo, ale když jsem zvolil pravděpodobný login/nick (zapomenout i ten by byl průšvih, musel bych se asi znovu registrovat), služba Zapomenuté heslo překvapivě rychle zafungovala a já postoupil do dalšího levelu.

Pak (v Přihlášení na PC 2011) už to bylo jednodušší, klepnul jsem se zvědavosti na Zlatou vstupenku a hned se vstupné zdvojnásobilo, ale vzhledem k tomu, že asi na žádný film a podobné zábavy nebudu mít čas, tak jsem to vrátil na obyčejné vstupné. Přihlásil jsem se od čtvrtka do neděle, abych mohl využít speciální Parcon-bus. Potěšilo mě, že si můžeme s dobrou slevou objednat vedle Mloka a Kočasu i první svazek PraMloka. Přihlášení umožňuje ještě dodatečnou editaci, doobjednat si třeba jídlo či tričko. Nelze měnit ubytování. Ale asi by to šlo pomocí Zrušení přihlášky a vytvoření nové, ale to jsem neriskoval. Nic to není, zkuste to také.

Zdeněk Rampas

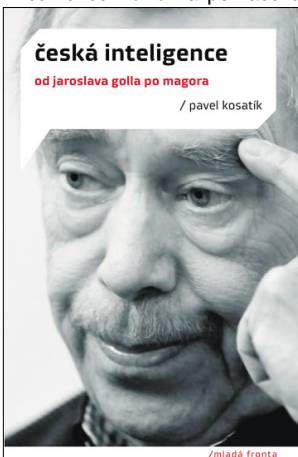
NON FICTION

Pavel Kosatík

Česká inteligence

Od Jaroslava Golla po Magora

V jedné knize najdete jedenašedesát portrétů českých intelektuálů dvacátého století, které vycházely od dubna 2009 do července 2010 na pokračování v týdeníku Respekt. Proto i

předmluvu napsal jeho šéfredaktor Erik Tabery. Autor vyzval inspirativní osobnosti, které si mnohdy navzdory době dokázaly udržet nezávislé a kritické myšlení. Podle jeho mínění takových lidí u nás nikdy nebylo tak málo jako dnes – a je otázka, jak společnost do tohoto stavu dospěla. Příběh české inteligence chce na tuto otázku najít alespoň část odpovědi.

Mladá fronta 2011, 390 stran, 349 Kč

Světy věčných

Analýza komiksového cyklu Sandman Neila Gaimana

I. ÚVOD

*Každý má svůj tajný svět uvnitř sebe. Myslím opravdu každý. Všichni lidé na světě - nezáleží na tom, jak obyčejní nebo nudní jsou navenek. Každý skrývá neuvěřitelné, velkolepé, úžasné, hloupé, zajímavé světy... Ne jeden svět, ale stovky. Možná tisíce.*¹

Tato slova jedné z hrdinek příběhu, o kterém chci psát, přesně vystihují jeho téma i směřování. Byla řeč o vnitřních světech v každém z nás, nelze než souhlasit. Vnitřní světy jsou něco, díky čemu jsme schopni považovat sami sebe za „já“. Jung by na tomto místě zmínil kolektivní nevědomí a sny, skrze které se do nás to kolektivní nevědomí promítá, já však zmíním Neila Gaimana, který to popsal sice méně vědecky, avšak o to srozumitelněji pro běžného čtenáře, když stvořil komiksovou postavu Sandmana - Pána snů, toho, kdo nad našimi vnitřními světy dohlíží. Právě o něm, o Snu z rodiny Věčných, bude tato práce pojednávat. Chci se v ní zaměřit na paralely Sandmana s mytologií (v komiksu se to hemží bohy a odkazy na mytické postavy, spousta charakterů v sérii z nich vychází nebo je s nimi dokonce identická), na jeho intertextovost (o literatuře se v něm nejen často mluví, ale někteří spisovatelé zde dokonce vystupují jako postavy) a v neposlední řadě na kulturní odkazy, kterými se Sandman propojuje s realitou. Středem mé práce bude analýza vývojové struktury hlavní nadpřirozené postavy ve vztahu k obyčejným lidem a její cesta k pomyslnému osvícení. Za základ mi poslouží teze, že Sandman víc než komiksový příběh připomíná mýtus - zabývá se základními stavebními kameny světa, životem bohů, nechybí v něm dlouhá a strastiplná cesta hlavního hrdiny k osvícení, které změni svět. Tento „moderní mýtus“ podrobím analýze z mnoha úhlů pohledu, přičemž metodou budu vycházet z mytologické komparatistiky Josepha Campbella a jeho děl *Tisíc tváří hrdiny*² a čtyřdílného cyklu *Masky bohů*³ (nastiňuje zde základní stavební prvky každého mytologického a hrdinského

Jakub Guman

Studuje literární komparatistiku na Univerzitě Karlově v Praze, ve volném čase píše, čte, tvoří, hraje si a chystá revoluci.

Co má společného s literaturou? Publikuje v časopise Pevnost a zvukovém magazínu Polyfemos, snaží se splácet dohromady román a mezi tím paběrkuje v poezii (účast ve sbornících Privát a Lumikem proti své vůli) či povídkách. Sci-fi skoro nečte, klasické fantasy jen výběrově. Má radši městskou mystiku, ověřenou starou klasiku a originalitu napříč všem žánrům. Po devatenácti letech studia začíná mít fobii z knih a psaného slova obecně. O Sandmanovi neví nic, Pán snů mu to celé musel nadiktovat ve spaní.

příběhu a jejich přenos mezi různými kulturami). Dále z knihy Stephana Raucha *Neil Gaiman's The Sandman and Joseph Campbell: In Search of Modern Myth*,⁴ která sandmanovskou tematiku zpracovává právě v duchu Campbella a jungovské psychoanalýzy, se zaměřením na konkrétní momenty v díle. Z ostatních použitých zdrojů bych uvedl *The Sandman Papers*⁵ (sbírku odborných esejů na nejrůznější témata, která se v Sandmanovi vyskytují, od jeho spojitosti se Shakespearem až po vliv orientálních kultur) a knihu rozhovorů s autorem komiksu: *The Sandman Companion*⁶ (H. Bender zpovídá Gaimana, jak vlastně celé dílo vzniklo a co mu bylo inspirací). Z knihy *Prince of Stories: Many Worlds of Neil Gaiman*⁷ užívám několik myšlenek a poznatků k pochopení díla. Jiné publikace k tématu v podstatě nejsou, a proto i můj přístup k práci bude vycházet převážně z vlastních zkušeností s tématem podpůrných sekundární literaturou, zejména knihami s mytologickou tematikou (slovníky antické, egyptské i jiné mytologie) a tematikou příbuznou odkazům, na něž se chci zaměřit (Milton, Dante, Shakespeare).

Z primární literatury (cyklus Sandman) bylo zatím přeloženo prvních sedm knih - v citacích⁸ vycházím z nich. Co se týče nepřeložených děl série a zahraniční sekundární literatury, jedná se o mé vlastní překlady.

1 GAIMAN, N. *A Game of You*. s.181

2 CAMPBELL, J. *Tisíc tváří hrdiny*. Praha, 2000.

3 CAMPBELL, J. *Primitivní mytologie*. Praha, 2007.

CAMPBELL, J. *Orientální mytologie*. Praha, 2006.

CAMPBELL, J. *Mytologie západu*. Praha 2004.

CAMPBELL, J. *Tvořivá mytologie*. Praha 2007.

4 RAUCH, S. *Neil Gaiman's The Sandman and Joseph Campbell: In Search of the Modern Myth*. Rockville, 2003.

5 *The Sandman Papers*. Seattle, 2006.

6 BENDER, H. *The Sandman Companion: A Dreamer's Guide to the Award-Winning Comic Series*. Londýn, 2000.

7 WAGNER, H., GOLDEN, Ch., BISSETE, S.R., *Prince of Stories: The Many Worlds of Neil Gaiman*. New York, 2008.

8 U citace přímo z primární literatury někdy nebylo možné uvést stránku, na jaké se odkaz nachází. Je to z toho prostého důvodu, že v některých souborných knihách komiksu Sandman standardní číslování chybí a místo něj jsou uvedeny jen čísla stránek tak, jak byla přenesena z původních sešitů. V těchto případech uvedu citaci v podobě například: Brief Lives, 5:17 - první číslo označuje kapitolu (sešit), druhé číslo stránky. Stejně tak u citací básnických děl, kde uvádím číslo zpěvu a verše, opět ve tvaru např. Ztracený ráj. Milton. 2:44

Proč právě komiks?

Bohužel dnes ještě stále panuje předsudek, že komiks jako takový náleží spíš do sféry brakové zábavy pro adolescenty. Jako argument bývají uváděni všichni možní i nemožní „-manové“ a častá absence smyslu nebo hloubky díla. Jenže, stejně jako cokoli jiného, i komiks prošel vývojem a je třeba odlišovat zrno od plev a kvalitu od kvantity. Přeci jen existují jména jako Alan Moore (autor komiksů jako *From Hell (Z pekla)*, *Watchmen (Strážci)* a podobných) nebo Frank Miller (*Sin City*), které „obrázkové čtení“ povyšují na úplně novou úroveň. Byli první, kdo v rámci žánru dokázali, že *hrdina nemusí být vždy statečný, záporný charakter ošklivý, žena krásná a příšera strašlivá*,⁹ a že se stereotypní žánrové postavy dají vytvořit i jinak. Když na scéně přišel Neil Gaiman se svým Sandmanem (ačkoli i on má příponu „-man“), hranice padla docela. Mám za to, že je třeba přehodnotit přístup ke komiksu jako celku a pozvednout jej z bahna předsudků, ve kterém se ještě stále topí.

Autor¹⁰

Autor Sandmana, Neil Gaiman, je v současnosti asi nejuznávanějším angloamerickým autorem (narozen v Británii, přestěhoval se do USA) v žánru moderní fantasy. V osmdesátých letech, kdy ještě žil v Británii, začínal jako žurnalista; první knihu, biografii rockové skupiny Duran Duran s názvem *(Těžko uvěřitelné)*, napsal v roce 1984. Jako externista psal recenze a předmluvy pro British Fantasy Society, roku 1988, coby poctu Douglasi Adamsovi, vytvořil průvodce jeho vesmírem (*Nepropadejte panice: Douglas Adams a Stopařův průvodce galaxií*, česky 2003) a roku 1990 spolu s již etablovaným autorem Terry Pratchettem knihu *Good Omens: The Nice and Accurate Prophecies of Agnes Nutter, Witch (Dobrá zvěst)*, česky 1997). Na samostatnou dráhu na poli komiksu se u firmy DC comics vydal již roku 1987 první spoluprací s pozdějším kolegou Davem McKeanem, když světlo světa spatřil komiks *Violent Cases (Vraždy a housle)*, česky 2006). 1988 vyšla *Black Orchid*, která předznamenala i budoucí dráhu Gaimana coby komiksového reformátora¹¹. Roku 1990 DC vydalo minisérii *The Books of Magic*, 1992 Gaiman společně

s McKeanem pokračoval komiksem *Signal to Noise* a 1994 komiksem *The Tragical Comedy or Comical Tragedy of Mr. Punch*. Mezitím Gaiman dostal od Vertigo Comics zakázku na oživení starého komiksového hrdiny a od roku 1989 vychází v pravidelných číslech *The Sandman*. Později, po dokončení Sandmana, se Gaiman od komiksu obrátil spíš ke knižní tvorbě. *Neverwhere - 1996* (původně seriál BBC, později adaptovaný do knižní podoby) (*Nikdykde*, česky 1998), *Stardust - 1999* (*Hvězdný prach*, česky 1999), *American Gods - 2001* (*Američtí bohové*, česky 2003), *Coraline - 2002* (*Koralina*, česky 2003), *Smoke and Mirrors - 1998* (*Kouř a zrcadla*, česky 2003), *Anansi Boys - 2005* (*Anansiho chlapci*, česky 2006), *Fragile Things - 2006* (*Křehké věci*, česky 2007), *The Graveyard Book - 2008* (*Kniha hřbitova*, česky 2008).¹²

Gaiman se proslavil především jako geniální vypravěč – jak sám říká, touha vyprávět ho hnala od mala¹³. Vždycky byl ten „kluk v rohu s knihou“¹⁴, což později převedl do vlastní příběhové tvorby. Na rozdíl od většiny jiných současných autorů na poli fantastického žánru (preferujících spíš nenáročnou akci) se Gaiman stal více autorem intelektuálním, díky čemuž dokázal oslovit i širší publikum mimo okruh zarytých fanoušků fantasy. Téměř od počátku své tvorby sbírá jedno ocenění za druhým – z těch nejdůležitějších¹⁵: 1991 za krátkou povídku ze sandmanovského cyklu „*A Midsummer Night's Dream*“ (1990. *Sen noci svatojánské*) – tato cena je o to významnější, že oceněné dílo je komiks a cena byla do té doby předávána výhradně za beletrii. *American Gods* (*Američtí bohové*) vyhráli: *Hugo Award 2002*, *Nebula Award 2002* a *Locus Award 2002* – vše v kategoriích „nejlepší román“. O rok později vyhrála *Coraline* (*Koralina*) *Hugo Award 2003*, *Nebula Award 2003*, *Locus Award 2003* i *Bram Stoker Award 2003* – v podstatě všechny prestižní ceny, které se v oblasti fantastiky dají vyhrát. S dalšími knihami to dopadlo podobně, proto seznam ocenění ani nebudu uvádět. Za svou komiksovou práci obdržel celkem devatenáct *Eisner Awards* (americké prestižní komiksově ocenění).

9 RAUCH, S. *In Search of the Modern Myth*. s. 39

10 ŠUST, M. *Slovník autorů anglo-americké fantastiky*, 1. díl. Plzeň 2003. s. 215-216.

11 MURPHY, K. *The Origins of the Sandman*. in *The Sandman Papers*. s. 14

12 Vše přeložilo a vydalo nakladatelství Polaris

13 Tamtéž. s. 13

14 Tamtéž. s. 13

15 V seznamu ocenění čerpáno z WAGNER, H., GOLDEN, Ch., BISSETE, S.R. *Prince of Stories: The Many Worlds of Neil Gaiman*.

Analýza komiksového cyklu Sandman Neila Gaimana

Sandmanovská série obsahuje tyto knihy:¹⁶

Preludia a Nokturna (New York, 1989, Praha, 2002)

Domeček pro panenky (New York, 1990, Praha, 2003)

Krajina snů (New York, 1990, Praha, 2005)

Údobí mlh (New York, 1991, Praha, 2005)

Hra o tebe (New York, 1992, Praha, 2007)

Báje a odlesky (New York, 1992, Praha, 2008, 2009)¹⁷

Krátké životy (New York, 1993, Praha, 2009)

Konec světa (New York, 1993, Praha, 2010)

Blahovolné (New York, 1995, dosud nevyšlo)

Tryzna (New York, 1996, dosud nevyšlo)

mimo sériei:

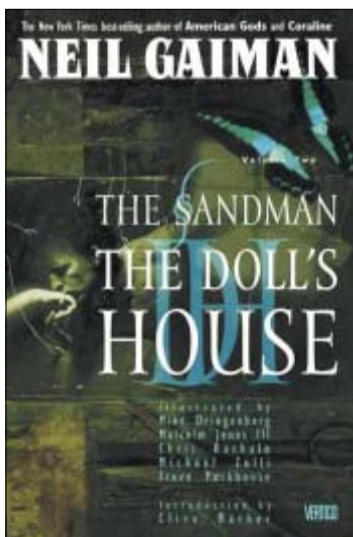
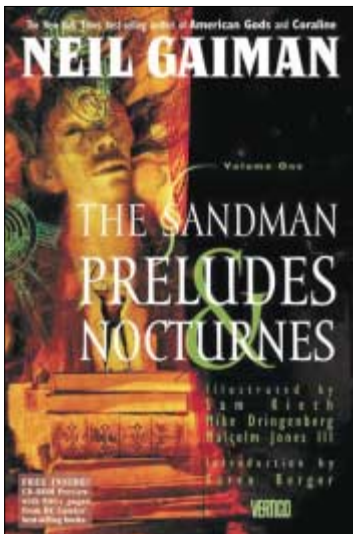
Endless Nights (2003, kniha povídek ze světa Sandmana) - překlad se neplánuje.¹⁸

II. SVĚT DÍLA

Kdo je Sandman?

Sandman (či jednoduše Sen) je fiktivní postava. Objevil se v Gaimanově stejnojmenné, dodnes nepřekonané¹⁹ komiksově sérii *The Sandman*, která vycházela mezi lety 1988–1996 a vzbudila obrovský ohlas jak mezi fanoušky komiksu, tak mezi do té doby laickou obcí.

Série byla iniciována nakladatelstvím Vertigo, které Gaimana zaúkolovalo k renesanci již mrtvého komiksu *The Sandman* o kladném superhrdinovi, který padouchy porážel pomocí pistole s uspávacím plynem a pak na ně pohodil hrstku písku, aby policie poznala, kdo jí usnadnil práci. Gaiman dostal k tvorbě volnost, a proto výsledek původní komiks připomíná snad jen

názvem²⁰ a motivem spánku. Gaiman vytvořil zcela originální a do té doby v komiksu nevidaný koncept – hrdiny nebyli lidé se supervlastnostmi, ale bohové. Po vzoru Alana Moora²¹ se víc než na akční příběh zaměřil na motivace postav, jejich vzájemné vztahy a „nehrdinské“ úkoly – hlavní postava navzdory svému původu nezačraňuje svět, ale vyrovnává se sama se sebou.

Za hlavního hrdinu zvolil Sen - antropomorfně personifikovaný princip snění, jednoho z rodiny Věčných. Sen není původem ani z lidí, ani z bohů²², ani z báji. Je Věčný a byl tady zároveň s tím, co se objevila první vědomá bytost, a bude tady, dokud poslední vědomá bytost nezanikne. Pokud jsou bohové personifikační hnací síly našeho hodnotového systému a posléze i celého vesmíru, pak Věční jsou tím, co tu sílu tvoří. *Věční jsou jen šablony. Věční jsou ideje. Věční jsou vlnové funkce. Věční jsou opakující se motivy.*²³

Kdo jsou další Věční sourozenci? Řazeno podle jejich stáří: Osud, Smrt, Sen, Zkáza, Zoufalství, Touha, Delirium (dříve Rádost).²⁴ Každý z nich ovládá svůj resort a dohromady tvoří celou myslitelnou škálu existence. „*My Věční jsme služebníky živých - NEJSME jejich pánové. My existujeme, protože oni v hloubi svých srdcí vědí, že existujeme. Až z tohoto vesmíru odejde poslední živý tvor, náš úkol bude splněn.*“²⁵

Inspirací pro Věčné (respektive pro formu jejich ztvárnění) byl Gaimanovi Roger Zelazny,²⁶ který sám psal převážně o li-

dech s vlastnostmi bohů. V sérii *Amber* (vycházelo 1970 – 1991) tyto postavy dokonce tvoří nadpřirozenou rodinu rozdílných charakterů, ovládající fantastické království Amber.

Přiblížím teď ve zkratce každého z Gaimanových Věčných. Podrobnější rozbor přijde později.

16 Uvádím roky, kdy knihy v USA a u nás vyšly prvně – v závěrečném seznamu použité literatury jsou roky uvedeny podle roku tisku citovaných vydání.

17 Oproti originálu vyšel překlad ve dvou knihách.

18 V komiksovém časopisu *Crew* z knihy vyšly povídky *Příběh touhy*, Praha, 2004 a *Smrt a Benátky*, Praha, 2005

19 Alespoň co do počtu udělených cen a četnosti odborných publikací k tématu týče.

20 Sand = písek, man = muž

21 Inspiraci přiznává v BENDER, H. *The Sandman Companion*. s. 9

22 Ačkoli jsem předtím tento termín pro jednoduchost použil.

23 GAIMAN, N. . 8:16

24 V anglickém originále všechna jejich jména začínají na D – Destiny, Death, Dream, Destruction, Despair, Desire, Delirium (dříve Delight)

25 GAIMAN, N. *The Doll's House*. s. 226

26 BENDER, H. *The Sandman Companion: A Dreamer's Guide to the Award-Winning Comic Series*. s. 233

Smrt: v rozporu se všemi mytologickými představami jde o sympatickou mladou dívku plnou elánu. V sérii plní úlohu zlehčujícího prvku a rádce.

Osud: pasivní pozorovatel, orákulum. Ví vše, ale do ničeho nezasahuje.

Sen: těžko pochopitelná a složitá osobnost, ústřední postava série.

Zkáza: Věčný, který opustil své povinnosti a zanechal ničení plně v rukách lidí. Zbytek rodiny za jeho zmizení viní Sen.

Touha: bezpohlavní ztělesnění všech přání, často hraje úlohu oponenta Snu.

Zoufalství: nepřilíš výrazná postava, nemá zvláštní roli.

Delirium: nedobrovolný iniciátor mnoha dějů, nejmladší člen rodiny

Děj

Ačkoli jednotlivé knihy Sandmana mají časové řazení poněkud jiné, rozhodl jsem se popsat události v sérii chronologicky. V závorce uvádím název knihy, ve které se ta která věc stane, případně ve které je zmíněna. Některé události nemají souvislost s dějem série, přesto je však uvádím jako ilustraci komplexnosti díla a jeho přesahu v rámci alternativní historie.

nedatovaná historie nesouvisející s dějem:

- Věční se objevují v pořadí: Osud, Smrt, Sen, Zkáza, Touha, Zoufalství, Radost.

- Radost se za podivných okolností stává Deliriem. (*Brief Lives, Endless Nights*)

- Lucifer je vypovězen z ráje a začíná vládnout peklu (*Season of Mists*)

- Stvoření Adama a jeho tří žen (*Fables and Reflections*)

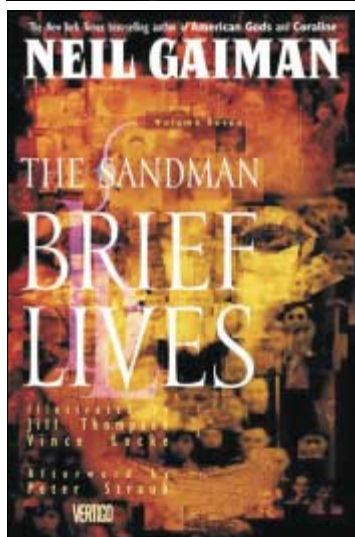
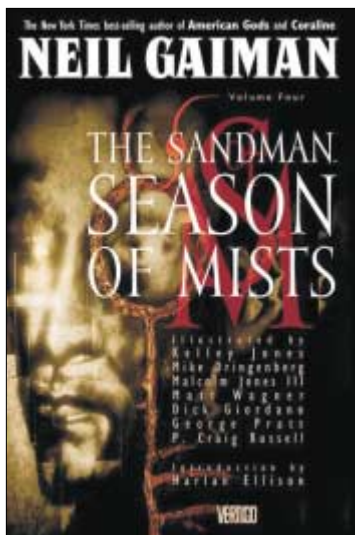
- Sen poráží tři prastaré bohy a zhotovuje z nich odznak své moci (helmu) a brány do snění (*Preludes and Nocturnes*)

- Zoufalství umírá a je nahrazeno jiným (*Worlds' End, Brief Lives*)

datovaná historie:

cca 8.000 př. n. l. - Sen uvrhne africkou dívku Nadu do pekla poté, co odmítne jeho lásku. Předurčí tak směr svého konání na několik tisíc let. (*The Doll's House*)

cca 700-500 př. n. l. - Snův poměr s múzou Kalliopé, narození jejich syna Orfeua a jeho smrt - byl roztrhán Liticemi, ale jeho hlava přežila a nepřestala zpívat. (*Fables and Reflections*)

cca 900 n.l. - Bagdád se stává vlastnictvím Snu (*Fables and Reflections*)

1273 - Sen v poušti potkává Marca Pola (*Fables and Reflections*)

1389 - Sen se seznamuje s Hobem Gadlingem a zaručí mu nesmrtelnost. Od té doby se mají scházet každých sto let. (*The Doll's House*)

1589 - sen uzavírá dohodu se Shakespearem - dá mu nesmrtelnou slávu výměnou za dvě hry (*The Doll's House*)

1593 - premiéra Shakespearova *Snu noci svatojánské* (první hry pro Sen) - v publiku jsou přítomny víly a skuteční Oberon a Titanie (*Dream Country*)

1616 - Shakespeare v ústraní dopisuje *Bouři* (druhou hru pro Sen) a umírá (*The Wake*)

1692 - Zkáza rodině oznamuje svou abdikaci (*Brief Lives*)

1794 - Johanna Constantine z revoluční Paříže odnáší Orfeovu hlavu. (*Fables and Reflections*)

1859 - Sáзка Snu a Zoufalství o Joshuu Nortona - „Amerického císaře“, objevuje se Mark Twain. (*Fables and Reflections*)

1916 - Mág Roderick Burges chce polapit Smrt, ale místo toho omylem uvězní Sen. V tu chvíli někteří lidé po celém světě upadají do hlubokého spánku trvajících až do roku 1988. Jedna z nich - Unity Kinkadová - je ve spánku znásilněna (a oplodněna) Touhou. Snění nikdo neudrží, prchají z něj noční múry. (*Preludes and Nocturnes*)

1927 - spisovatel Erasmus Fry zajme bývalou Snovu družku, múzu Kalliopé. Drží ji ve sklepe a násilím z ní dostává inspiraci (*Dream Country*)

1988 - 1991

Sen uprchne ze zajetí a nastoupí cestu za znovuzískáním artefaktů (všech s pískem snění, rubínový klenot, helma) a rekonstrukcí říše Snění. Povolává havrana Matouše. V rámci získání svých artefaktů sestupuje Sen do pekla. Povede se mu ponížit Luciferu, který mu slíbí pomstu. (*Preludes and Nocturnes*) Brzy na to se ve Snění objevuje vír a hrozí ho zničit (Lucifer s tím ale nemá nic společného); jeho nositelem je Rose Walkerová, vnučka Touhou oplodněná Unity Kinkadovou. Aby bylo Sně-

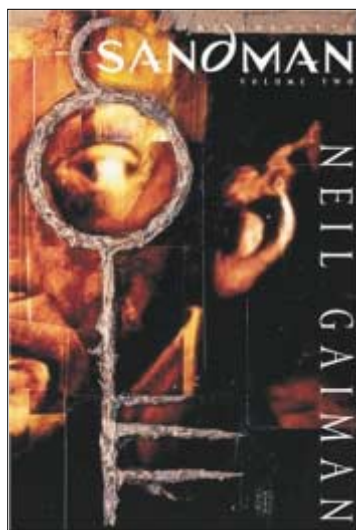
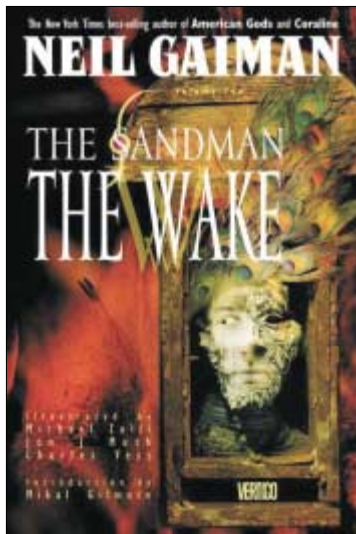
ní zachráněno, musí Rose Walkerová zemřít. Jenže kdyby ji Sen zabil, prolil by nevědomky rodinnou krev a zaktivoval síly mocnější než je on sám o celý rok dřív, než se tak má stát. Místo ní se ale obětuje Unity. V rámci boje s vírem musí Sen osvobodit bratra Rose Walkerové. Ten je v zajetí snového světa ovládaného uprchlými nočními můrami a obývaného párem superhrdinů – jedním z nich je těhotná Lyta Hall, velice důležitá pro další dění. Její dítě totiž bylo odnošeno ve Snění a Sen ho proto nárokuje za své, s čímž se Lyta nemůže smířit. (*The Doll's House*)

Později se Sen změní a napravuje staré hříchy. Ze zajetí zachraňuje i Kalliopé a Nadu. Peklo, kde měla být Nada držena, se ale ukáže jako prázdné – Lucifer ho vyklidil a zamkl, klíče v rámci pomsty věnoval Snu. Všichni mošní i nemošní bohové klíč od pekla chtějí, Sen musí vybrat, komu ho dá. Nakonec klíč dostanou dva andělé, kteří peklo učiní stejným, jako bylo předtím. (*Season of Mists*) Někdy v té době je již definitivně jasné, že Sen není, jako býval, a že se chystá období velkých změn.

1992

Delirium a Sen se vydávají hledat ztraceného bratra Zkázu. Výměnou za slib Orfeovi se Sen dozvídá, kde bratra najít. Po svém nalezení a rozhovoru se Snem Zkáza definitivně odchází do jiných dimenzí. Sen plní svůj předchozí slib a dopřává Orfeovi smrt. Definitivně tak prolje rodinnou krev a spustí tím mašinerii vlastní zhouby, kterou ovšem předem pečlivě připravil (*zde končí děj Brief Lives*) – nechal totiž unést Daniela (jemu předurčené dítě Lyty Hallové, která je nejspíš přímým potomkem antických Fúrií). Když se Daniel ztratí, Lyta se vydává Fúrie hledat, aby je proti Snu poštvála. Fúrie se skutečně dají do pohybu, ovšem ne kvůli Danielovi, ale kvůli Orfeovi, jehož krev Sen prolil - plní tak svou funkci mstitelek rodinných vražd, před nimiž neuniknou ani bohové. Aby Sen zabránil obrovskému ničení, jemuž ve Snění kvůli Fúriím vystaveno, setkává se Smrtí, dobrovolně umírá a završuje tak cestu vlastní transformace. (*The Kindly Ones*) Naplňuje se cyklus změny a znovuzrození, ke kterému již od půlky série vše směřovalo.

Objevuje se nová inkarnace Snu a není jí nikdo jiný než malý Daniel. Na rozdíl od svého předchůdce je empatický a celý v bílém. (*The Wake*)

III. ANALYTICKÁ ČÁST

Rodina Věčných

V následujících podrobnějších charakteristikách postav budu často zmiňovat podobnost s antickými mýty - postavy ze série jsou jim někdy až povážlivě podobné, Gaiman ani inspiraci nepopírá. V jednom z příběhů knihy *Fables and Reflections* se rodina Věčných vyskytuje ve svých starořeckých modifikacích. Sice mají jména, která doslovně překládají jejich anglické ekvivalenty (Dream, Destiny...) do řečtiny, ale paralela jejich předloh s řeckými a římskými bohy je stále jasná.

Osud

Nejstarší z rodiny. Jedná se o zamlklého, slepého poutníka v kápi, řetězem připoutaného k ohromné knize (svému znamení), ve které si neustále čte (ačkoli je slepý). Je v ní obsažen celý vesmír: co bylo, je a bude. *Obsahuje i Váš život. Vše, co se Vám kdy stalo nebo má stát. Věci, kterým byste stejně nevěřili.*²⁷ Na otázku, jak začal vesmír, Osud nalistuje do třetiny a usměje se, ale neřekne nic. A na otázku, jak vesmír skončí, nalistuje o pár set stránek dál, ale zase nic nepoví (a že kniha ještě zdaleka není u konce!). Vše je předurčeno, nic není náhoda. Osud v knize nic nemění. Jen se prochází a čte si.

V antickém světě se jmenoval Fortuna nebo Fatum (Řím), příp. Tyché (Řecko). Tehdy vznikla představa osudu jako slepé dívky, rozdávající své dary poslepu, komu

se jí zamlulo.²⁸ Gaiman naopak staví Osud do role pasivního pozorovatele, který nikdy nic neovlivňuje, ale zato ví vše. V antickém intermezzu *Orfeus* mu dal jméno Potmos (= osud).

Panství osudu na sebe vzalo podobu gigantického bludiště všech tvarů, způsobů a možností. Cesty se rozdělují, prolínají a kříží, ale když se otočíte, zjistíte, že jdete jen po jedné, která je absolutně rovná.

V sérii hraje spíš vedlejší roli, objeví se jen párkrát. Vždy v roli zvěstovatele toho, co má napsáno v knize. *Jsem osud. Jsem to, co se musí stát, byť si to nikdo nepřeje. A jsem tvůj bratr,* říká Osud Snu, když ho Sen prosí o radu. *Kdybych mohl žít tvůj život za tebe, udělal bych to. Ale není to v mé moci.*²⁹

V *Season of Mists* Sen pronáší větu: „*Děláme, co musíme, Luciene. Někdy si svou cestu můžeme zvolit. Někdy ji kdosi vybere za nás. A někdy si vybrat vůbec nemůžeme.*“³⁰

27 GAIMAN, N. *Endless Nights*. s. 148

28 ZAMAROVSKÝ, V. *Bohové a hrdinové antických bájí*. Praha, 2005. s. 139.

Smrt

Mladá, milá a velmi přátelská dívka, úplný opak všech smrtí, které se v příbězích a bájích vyskytují. Z celé rodiny je nejlidštější a nejvíc se dokáže vcítit do obyčejných lidí. Už ve chvíli, kdy v závěrečné kapitole první knihy vstupuje na scénu, je předurčena stát se čtenářsky oblíbenou postavou.

Její resortem je, jak je celkem zřejmé z jejího jména, smrt. Jejími slovy: *Když přišla na svět první živá bytost, stála jsem opodál a čekala. Až poslední živý tvor zemře, můj úkol bude splněn. Zvednu židle na stůl, vypnu světla a na odchodu za sebou zamknu vesmír.*³¹

Je dvojčetem Snu. Podobně, jako byli v řecké mytologii sourozenci Hypnos (spánek) a Thanatos (smrt). *THANATOS – syn bohyně Noci (Nyx), bůh smrti; jeho bratrem je Hypnos, bůh spánku. Umělci zobrazovali Thanata jako krásného mladíka, někdy s křídly (...) později v černém rouše.*³² V římské modifikaci šlo o ženu: *MORS – římská bohyně smrti nebo sama smrt. (...) Básníci si ji představovali jako neúprosnou a neúplatnou, malíři jako hubenou kostnatou ženu v černém rouchu.*³³

Gaiman jí dal řecké jméno Telete (= zánik života, smrt).

Podobně jako v klasické mytologii, i v Sandmanovi větší Smrt chodí oděna v slušivý černý oděv (většinou nefornálního rázu). Kolem očí má namalovaný symbol egyptského boha Horuze, vlasy rozčuchané všude kolem hlavy. Jejím znamením je taktéž egyptský kříž života – ankh. Jen jednou oblékne jinou barvu, a to červenou; to když jde na pohřeb svého bratra.

Jak vypadá její panství, nikdo dosud netuší, nebo se nevrátil, aby o tom mohl vyprávět.

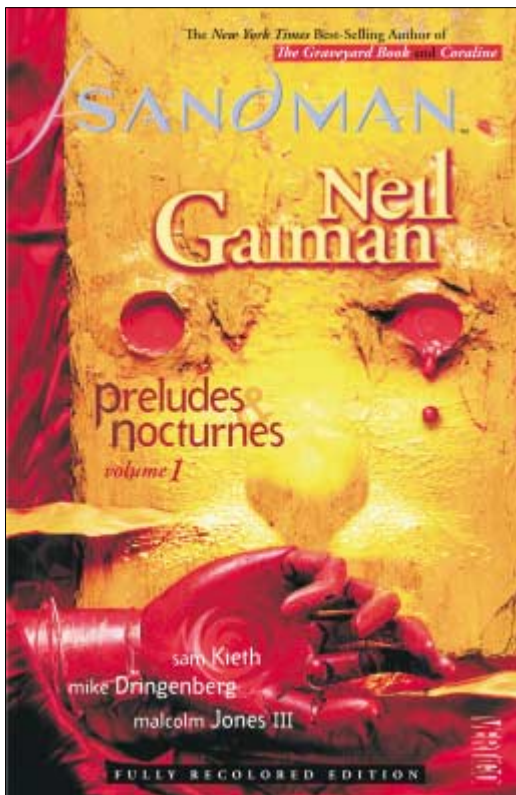
Jak už jsem zmínil, je z celé rodiny nejvíce lidská (jeden den v každém roce tráví Smrt jako obyčejný smrtelník³⁴).

Vzhledem k jejímu poslání se to zdá být paradox. Ve svém domě (jak jej spatří Orfeus, když ji přijde žádat o vstup do podsvětí) má na zdi rodinné obrázky, na zeleném křesle sedí plyšový medvěd, v akváriu se prohánějí zlaté rybičky a na zemi leží černé punčocháče. Se smyslem pro humor sobě vlastním Orfeu vyzve, aby si udělal pohodlí.³⁵ Je přirozeností Věčných, že svůj vzhled přizpůsobují konkrétním smrtelníkům podle toho, jak si je lidé představují - Smrt na Orfeovu přání změnil svou přijímací místnost na předsálí z černého mramoru.

Na rozdíl od stručné mluvy Osudu nebo odměřené řeči Snu se Smrt vyjadřuje celkem nekonvenčně. Ve vážné situaci začne mluvit o Mary Poppins a užívá slova jako „prďácký“.³⁶ Má ráda párky v rohlíku, a když posledního dne něčího života konečně přijde, dotýká si ani nevědomí, že je vlastně po něm. Z rozhovoru s čerstvě mrtvým chlapcem, který nedaleko svého vlastního chladnouchého těla zve Smrt na rande: *„Ještě než řekneš cokoli dalšího, podívej se tamhle. Je tam něco, co bys možná měl vidět.“*³⁷ (co se Smrti týče, má Gaiman vcelku morbidní smysl pro humor).

Svým způsobem přesně odpovídá Freudově teorii o pudu smrti, thanatu. Lidé jsou ke Smrti puzeni neodolatelným kouzlem, není těžké se do ní zamilovat. Slovy jednoho z lidských svědků smutečního pochodu za mrtvý Sen:

*„Ta druhá dívka, úplně na konci průvodu... Myslím, že jsem se do ní zamiloval. Není to hloupé? Bylo to, jako bych ji znal. Jako by byla můj nejstarší a nejlepší přítel. Byl to ten druh osob, které můžete říci úplně cokoli, nezáleží na tom, jak špatného, a ona vás bude mít pořád ráda, protože už vás zná. Chtěl jsem jít za ní. Chtěl jsem, aby si mě všimla. A pak se zastavila. Přímou pod měsícem – zastavila se a podívala se na nás. Na mě. Možná se mi něco pokoušela říci. Ale pravděpodobně ani nevěděla, že tam jsem. Stejně ji budu vždycky milovat. Po zbytek svého života.“*³⁸

29 GAIMAN, N. *Brief Lives*. 7:9

30 GAIMAN, N. *Season of Mists*. s. 61

31 GAIMAN, N. *Dream Country*. s. 108

32 ZAMAROVSKÝ, V. *Bohové a hrdinové antických bájí*. s.607

33 Tamtéž. s. 282

34 Viz kniha *Death: The High Cost Of Living*. New York 1993.

35 GAIMAN, N. *Fables and Reflections*. s. 171

36 GAIMAN, N. *Preludes and Nocturnes*. s. 215

37 Tamtéž. s. 233

Analýza komiksového cyklu Sandman Neila Gaimana

Smrt se po skončení sandmanovské série dočkala dvou vlastních komiksů - *Death: The High Cost of Living*³⁹ (*Smrt: vysoká cena za život*) a *Death: The Time of Our Life* (*Smrt: Dny našich životů*)

Sen

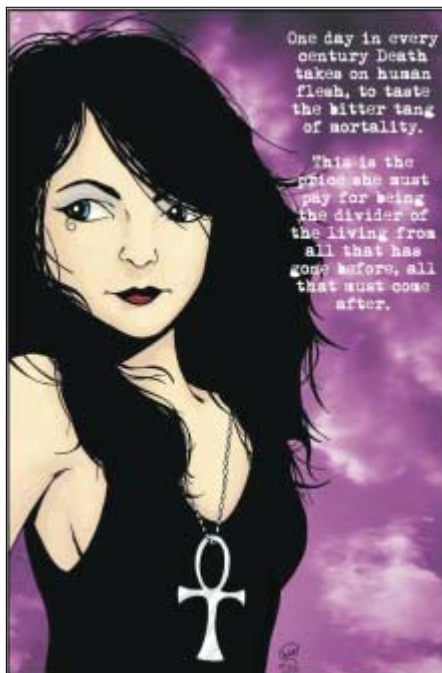
Sen nebo také Morfeus, Pán snů, lord Tvůrce, Oneiros či Kai'ckul.

Vysoký, bledý, rozcuchaný muž s vizáží rockera. Může se zdát, že je trochu asociální a neurotický a že se o svět kolem sebe příliš nezajímá. Neustále se schovává za fráze jako „povinnost“ a „odpovědnost“, které mu jsou hnací silou i úkrytem před kritikou. Často se zamilovává, avšak jeho vztahy končí beze zbytku tragicky.

V sérii zaujímá hlavní úlohu - větší na dějových liniích je zaměřena na něj a na jeho cestu k vykoupení. Užívat slovo „vykoupení“ ve vztahu k Věčnému je v tomto případě plně obhajitelné: Sen, jehož vnitřní život i motivace jsou po celé věky rozhárané a pohnuté, se stáhne do sebe, změní se a nakonec zemře. Jelikož je ale jedním z Věčných, ve stejném momentě se rodí znovu, tentokrát jinak. Nový Sen je oděný v bílém, je přátelský, víc lidský a na věci se dívá jinak.

V rodině Věčných hraje Sen úlohu „problémového sourozence“. Mimo Smrti nevychází snad s nikým, s rodinou nekomunikuje, nestará se o nic, co se přímo netýká jeho resortu. Když se k němu pro pomoc obrací sestra Delirium, pomůže jí jen s největším sebezapřením. Jak ale pokračuje v „cestě změn“, stává se protagonistou ve stále více záležitostech, které by mu jinak zůstávaly cizí. Nalézá cestu k vlastnímu okolí.

Říše Pána snů je nezměřitelně velká snová krajina. Je nepospatelná, neboť ji tvoří sny všech bytostí ve vesmíru. Její největší část tvoří „pevnina“, ale vyskytují se zde i jakési ostrovy - samostatná panství jednotlivých snů. Místa na okraji říše osidlují noční můry, za nimi je nekonečná prázdnota. Cesta do centra Snění vede ve spirálách, střeží ji dvě brány vyřezané z kostí bohů: brána z rohu a brána ze slonoviny; o těch mluvil již Homér v *Odyseji*⁴⁰ nebo Vergilius v *Aeneidě*⁴¹. Tou první procházely sny pravdivé, které se měly splnit, druhá brána by-

*Žádný Sen se s Morfeem nemůže měřit v zručnosti předvádět chůzi a tvář i hovoru zvuky; přidává k tomu i šat a slova, která kdo mívá ve zvyku; předvádí však jen lidské podoby.*⁴⁴

Jména Lord Tvůrce a Pán snů přímo vyplývají z Morteovy podstaty, o původu afrického jména Kai'ckul se mi nepodařilo zjistit nic.

Vzorem pro ilustraci postavy Snu byl Gaimanovi z počátku David Bowie⁴⁵, později Peter Murphy ze skupiny *Bauhaus*⁴⁶ a nejspíš i jiné tehdejší rockové hvězdy. Ačkoli jsem pro to nikde nenašel žádný důkaz, osobně bych se přikláněl k verzi, že nejživějším modelem byl Robert Smith z kapely *The Cure*. Všichni zmínění jsou „rozcuchaní rockeři v černém“. Jenže černý vlasáč v dlouhém kabátu ovšem není jedinou Snovou podobou! Jeho vzhled se mění v závislosti na tom, kdo ho pozoruje: očima africké dívky je to černý svalnatý mladík, očima kočky zase velký černý kocour atd. Postava Snu je jiná pro každého snílka, v čemž mezi ostatními Věčnými, kteří vypadají pořád stejně, tvoří Sen výjimku.

38 GAIMAN, N. *The Worlds' End*. s. 165-167

39 Viz odkaz 34. V Čechách vydalo nakladatelství Crew, 2007.

40 *Odysea*, 19:559

41 *Aeneis*, 6:892-98

42 Slovník antické kultury. Praha, 1974. s. 433

43 Tamtéž. s. 393

44 OVIDIUS. *Proměny*. Praha, 1942

45 BENDER, H. *The Sandman Companion*. s. 16

46 Tamtéž. s. 236

Zkáza

Orostlý zrzavý muž s plnovousem a vlasy v culíku. Kdysi byl vídan v brnění a se zbraní, v současnosti spíše s malířským stojanem a výtvarnými potřebami. Jako jediný z Věčných před několika stoletími opustil své panství i povinnosti a vydal se na potulku světem. Věnuje se umění, ačkoli pro něj nemá talent. Je dobrosrdečný, veselý, s rodinou se příliš nestýká. Společníka na cestách mu dělá mluvící pes Barnabáš (kterého později věnuje Deliriu). Jeho znamením je meč.

Řecky se zkáza řekne "olethros"; stejně jméno používal Zkáza za stara. Olethros ale neznamená klasické zničení. Jde o zničení v pozitivním slova smyslu za účelem obrody a nového začátku. Přesně takové je i poslání Zkázy (resp. bylo) - staral se o to, aby se věci neustále obměňovaly. Tři sta let po svém zmizení řekl Snu: „*Jsem si jist, že svým způsobem (zkáza) ještě existuje. Lidé a věci se pořád tvoří, stále existují a stále podléhají zkáze. Bourají i staví. Věci se stále mění. Jediný rozdíl spočívá v tom, že to už nikdo nemá pod palcem. Se mnou už to nemá nic společného. Je to na nich (lidech). Mohou si ničit sami. Nenesu za to odpovědnost. A není to moje vina.*“⁴⁷

Zkáza se od rodiny odloučil někdy v 17. století, v době takzvané vlády rozumu. Včas na to, aby se vyhnul vynálezům, díky kterým ho už lidé nebudou potřebovat. Zcela opustil své panství i své povinnosti. Přenechal ničení lidem samotným, zatímco sám nastoupil cestu tvorby. O jeho momentálním pohybu se toho příliš neví; snad jen, že se toulá po hvězdách a objevuje se jen, když se jemu samotnému zachce. V Sandmanovi se s ním přímo setkáme pouze ve dvou knihách. V *Brief Lives*, kde ho Sen s Deliriem hledají a najdou, a pak až v *The Wake*, kde si přijde promluvit s novým Snem, zatímco všichni ostatní jsou na pohřbu toho starého.

Touha

Bezpohlavní, krásný/á mladík/dívka se zlatýma očima. Je vším, co jsme kdy chtěli, chceme a budeme chtít. Velice rád/a zasahuje do životů smrtelníků i ostatních Věčných, je bezcitný/á a je mu/jí jedno, co svým chováním způsobí. Obývá své panství, které vypadá jako ohromná socha jeho/jí samotné/ho. Za symbol má srdce.

V sérii hraje roli oponenta Snu, neustále proti němu intrikuje, ačkoli jeho/její motivace nejsou zřejmé. Jejich vztahy ne-

jsou nejlepší. V režii Touhy je například oplodnění Unity Kinkadové, kterou Sen později téměř zabije, aby zachránil Snění. Není jasné, zda nemá prsty i v pozdějším procesu, při kterém jsou probuzeny Fúrie.

Jeho/její staré řecké jméno je Epithumia (žádostivost, zakázaná touha).

Opět z antické mytologie: *Cupid. Bývá představován jako okřídlený šibalský krásný chlapec s lukem a šípy, jimiž rozněcoval lásku.*⁴⁸ *Éros – Svými šípy přinášel buď lásku šťastnou – šípy se zlatými hroty – nebo neopětovanou, nešťastnou – šípy s hroty olovenými. Je tedy zároveň původcem blaha i utrpení.*⁴⁹

V orfickém mýtu je Éros zosobněním tvořivé síly, která se zrodila v chaosu. Je ztvárněn jako hermafrodit.

Zoufalství

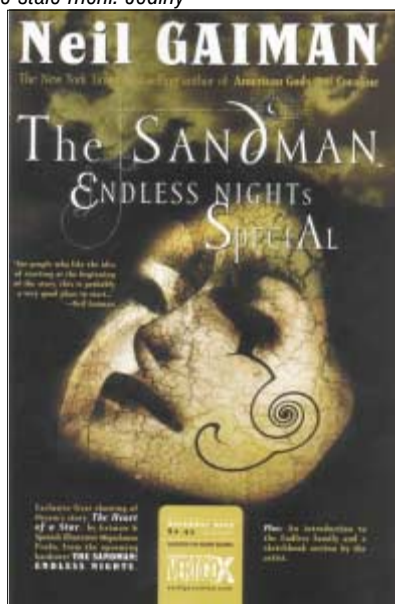
Je dvojčetem Touhy a zabírá přesně opačnou polaritu působnosti. Je to stará, tlustá, odporná, nahá stařena s šedou kůží, obklopená krysmi a neustále si drásající tvář svým symbolem – prstenem s ostrým háčkem. Její oči jsou šedé a hlas sotva slyšitelnější než šepot. *Hlas, jako když mluví lidi se zpěnou krví na plících, pohřbení pod zemí a dracení ohromnými červy.*⁵⁰ Je možnost ji vidět, kdykoli se díváme do zrcadla. Její panství je totiž mlhavé království všech „druhých stran zrcadel“, skrz které může pozorovat lidi a zatínat jim svůj prsten do srdce. Nynější Zoufalství je již druhou inkarnací, neboť předchází zemřela. Dle některých náznaků se tak stalo v přímé souvislosti se zmizením Zkázy.

V *Season of Mists* je zmíněno, že Zoufalství kdysi byla jmenována bohyní jisté afghánské sekty a byla jí zasvěcena všechna prázdná místa. Sekta existovala dva roky, než zemřel i poslední její člen přeživší ostatní sektáře o sedm měsíců.⁵¹

V antickém intermezzu *Orpheus* se jmenuje Aponoia.

Delirium

Nejmladší z Věčných. Štíhlá, ještě nedospělá dívka v oranžových hadrech a s vlasy nejrůznějších barev, nejčastěji viděna ve společnosti mluvícího psa (dar od bratra Zkázy). Každé oko má jiné, když mluví, většinou plete jedno přes druhé a sama nemá jasno v tom, co chce vlastně říci. Vlastně nemá jasno

47 GAIMAN, N. *Brief Lives*. 8:8

48 *Slovník antické kultury*. s. 135

49 *Slovník antické kultury*. s. 192.

50 GAIMAN, N. *Brief Lives*. 1:18

51 GAIMAN, N. *Season of Mists*, 21

v ničem. „*Na konci průvodu, kousek za ostatními, kráčí dvě dívky. Jedna jako by stále váhala. Ujde pár kroků a zastaví se. Jako by zapoměla, co zrovna dělala a kde byla. Pak jde ještě o kousek.*“⁵² Její život připomíná surrealistický proud myšlení; náhodná slova skládají věty; její řeč přichází bez kontextu a tématu hovorů se týká jen pocitově.

„*Strávil jste někdy dny a dny a dny vytvářením příchutí zmrzliny, které nikdo nikdy předtím neochutnal? Jako kuřecí nebo telefonová zmrzlina? Nejhorší byla zelenomyší zmrzlina. Ta mi vůbec nechutnala.*“⁵³

Přes své šílenství disponuje věšteckými sklony – bláznovými očima vidí až hluboko pod povrch věcí. Kdysi dávno byla Radost, ale něco (nikdo neví co) se stalo a ona se změnila. O tom, jak vypadala předtím, svědčí snad jen její starý portrét v galerii Osudu a krátká vzpomínka na minulost ve druhé kapitole *Brief Lives*. Její panství je chaotický svět plný tvarů a barev, jehož středem jsou sluneční hodiny s nápisem „Tempus Frangit“ („čas se rozbíjí“ – parafráze na „tempus fugit“ – čas plyne). Jejím symbolem je spirála.

Dle řeckého bájesloví by její jméno znělo Mania – *zosobnění zuřivosti a šílenství*.⁵⁴ *Smrtelníky postihovala pomateností a posedlostí. Vypráví se, že Orestés si zmrzačil z jejího popudu ruku.*⁵⁵ Ačkoli její popis byl jiný (stará žena s krátkými vlasy), její činnost se přenesla i do Gaimanovy interpretace:

„*Potkala jsem v tom klubu jednoho kluka. Někde. V tom klubu. Pozdě v noci. Nevím, kde to bylo. Chtěl mě políbit. Ale já nemám ráda, když na mne někdo šáhá. Takže jsem mu udělala TAMTU věc, takže pak viděl jenom barvičky. Fakt pěkný barvičky!*“⁵⁶

*Ta holčička. Myslím, že byla krásná. Hrozně roztomilá. Něco jsem s ní provedla.. Něco, aby byla už navždycky šťastná. Šťastná už navždycky a furt.*⁵⁷

Když v *Krátkých životech* řídila a autem ohrožovala všechny lidi v okolí, zastavil ji policista. „*Myslím, že se ke mně chováte hnusně. Myslím, že po vás právě začali lézt neviditelný brouci a budou po vás lézt už navždycky a furt.*“⁵⁸ – zbytek života strávil v blázninci připoutaný k lůžku.

Její postava vzbuzuje soucit a sympatie – svým způsobem. I přes všechno, co ve svém šílenství provádí, nelze se ubránit pocitu, že se nám *Delirium* líbí.

Další důležité postavy

Orfeus

Syn Morfea a múzy Kalliopé. *Kalliopé*: múza eposu a hrdinského zpěvu. Dle originálních pověstí ho měla Kalliopé mít

s Apollónem, ovšem Gaiman na jeho místo dosadil Sen. Poté, co Orfeova láska Eurydika hned po svatbě zemřela, vydal se pro ni do pekla, kde svým zpěvem obměkčil i Háda (Tantala) a Persefonu (Prosepinu) a dostal šanci Eurydiku z podsvětí vyvést. Jenže *tenkrát, jak vypráví zvěst, prý poprvé zvlhly i Lític tváře, jež dojal ten zpěv*⁵⁹, což se mu stalo osudným. Že Eurydiku z podsvětí nevyvedl, víme. Stejně tak, že jej Lítice dohnaly a v pomstě za své ponižení rozervalo na kousky. Jeho hlavu vhodily do řeky, kde nepřestávala zpívat. Dle Ovidia tím příběh končí, ovšem ne podle Gaimana. Orfeova hlava prochází evropskými dějinami, až nakonec spočine v malém tajném chrámu kdesi u pobřeží Řecka. Orfeus je orákulum – věštitelna, proto se k němu Sen ubírá pro radu, kde najít Zkázu. Výměnou za informaci ho usmrtí, čímž mu na rukou ulpí rodinná krev.

Hob Gadling

Kdysi obyčejný člověk, který se v hospodě chvástal tím, že nebude-li chtít, nezemře. Shodou okolností byl přítomen i Sen a Smrt, kteří si s ním pohráli a skutečně jej učinili nesmrtelným. Od té doby se Sen a Hob Gadling každých sto let scházejí, aby se Sen dozvěděl, zda o svůj dar stále stojí. Ačkoli Hob často strádá a jeho život jde střídavě z výšin do úplného bahna, zemřít nechce.

Hob v sérii představuje cynického životního mudrce; člověka, který žil dost dlouho na to, aby poznal, co je důležité, a přestal si o světě dělat iluze. Gaiman nám o něm ani žádná iluze nedává. Zpočátku si Hob jen užívá, později zabíjí pro peníze (byť v uniformě a posvěcen vyšším cílem), v sedmáctém stolení stojí u založení obchodu s otroky (později toho lituje). Zažil smrt několika svých lásek, zahořkl a stal se melancholickým. I přesto život miluje.

Kain a Ábel

Bibličtí bratři, nyní žijící ve Snění v Domě záhad a tajemství. Ani zde nepřestal fungovat jejich věčný koloběh, kdy Kain pravicově zabíjí Ábela; někdy ze zlosti, jindy jen tak. Kain je sebevědomý a rázný muž, hrubý a bezohledný, zatímco Ábel zastává úlohu utěšitele, přítele a zakřiknutého outsidersera. Mají úlohu strážců tajných vědomostí a zapomenutých příběhů. Když se Sen dostává ze zajetí, vyhledá je jako první.

V Bibli je řečeno, že Bůh Kaina za zabití Ábela proklel – obdařil ho znamením nedotknutelnosti na čelo, díky kterému nemůže Kain zemřít a má čas svého činu navěky litovat. Kain pak odešel do země na východ od Edenu a založil město Enoch.⁶⁰ Můžeme za tu „zemi na východě“ považovat Snění?

52 GAIMAN, N. *Worlds End*. s. 154. Jde o stejnou pasáž s pohřebním průvodem, ve které byla popisována i Smrt

53 GAIMAN, N. *Brief Lives*. 7:15

54 ZAMAROVSKÝ, V. *Bohové a hrdinové antických bájí*. s. 258

55 *Slovník antické kultury*. s. 370

56 GAIMAN, N. *Season of Mists*. s. 26

57 Tamtéž. s. 29

58 GAIMAN, N. *Brief Lives*. 5:5

59 OVIDIUS. *Proměny*. s. 302

Jako komiksově postavy se objevili již v sedmdesátých letech v komiksu *The Witching Hour*.⁶¹

Lucifer

Ano, jde o *toho* Lucifera – Satana, Světlohoše, Jitřní hvězdu (všechna tato jména v sérii objevíme, vycházejí z Bible nebo Milтона⁶²), toho, kdo má být ztělesněním všeho zlého, co na zemi je. I tady si Gaiman dovolil trochu experimentovat: Lucifer v jeho podání je celkem normální a ve svých motivacích vlastně i „hodná“ postava. Jeho poslání: pronásledovat smrtelníky a stavět jim do cesty překážky není dobrovolné – dostal ho jako úděl od samotného Boha poté, co se mu vzepřel, když mu přišlo nespravedlivé potrestání jeho přítele anděla kvůli aféře, která byla plně v Božím plánu.⁶³

Jinak se, co do rozvržení Pekla a úředu Lucifera, Gaiman inspiroje Miltonem a Dantem (byť nic nenažnačuje, že by Gaimanovo peklo mělo devět kruhů, vypůjčuje si z Danta les sebevrahů a sídlo Fúrii). Lucifer je „radši v pekle pán než sluha v nebesích“⁶⁴ a snaží se o demokracii⁶⁵, kterou démoni stejně odmítají, protože chtějí vůdce. Před tím, než Lucifer peklo opustí a vzdá se veškeré odpovědnosti za něj⁶⁶, vládne v něm triumvirát složený z něho, z Belzebuba a z Azazela.

Jeho postava se dočkala vlastní jedenáctidílné komiksově série.⁶⁷

Matouš

V pořadí již jedenáctý Snův havran. Jedna ze dvou bytostí, které se považují za Snova přítele. Úloha havrana ve službách Snění není zcela průhledná. Vypadá, že má sloužit jako poslíček a občasný pomocník, ale občas se z náznaků dozvídáme, že jeho funkce je spíš mystická, ačkoli přesně není jasné, kterým směrem. Havran jediný se Snem zůstává až do úplného konce.

Odkazy k reálným osobnostem

Během děje se mnohokrát setkáme s více či méně známými osobami ze skutečného světa. Gaiman se při jejich zpracování drží historických reálií a knižních odkazů, i když v místech, kde historie mlčí, dovoluje si autorsky doplňovat kontexty a události zcela dle svého. Popis, který uvádím, se týká skutečných reálií a jejich fungování v Sandmanově světě.⁶⁸ V závorce uvádím knihu, ve které se ta která postava objevuje.

Hárún ar-Rašíd - legendární bagdádský kalif, jehož bohatství a osvícenost z něj udělaly legendu v Knize tisíce a jedné noci. Aby své milované město uchránil před nevyhnutelným zásahem času, věnoval jej Snu – on i jeho město dosáhli nesmrtelnosti. Paradoxně je tento příběh vyprávěn starým mužem právě v době, kdy je z Bagdádu po americkém náletu jen hromada trosk. (*Fables and Reflections*)

Caesar Augustus: první římský císař. Je hlavním hrdinou povídky *August*, ve které tráví den na tržišti jako žebrák, aby mohl v klidu přemýšlet, aniž by byl sledován bohy. Vzpomíná, jak byl v dětství pohlavně zneužíván Juliem Caesarem. (*Fables and Reflections*)

Joshua A. Norton - bláznivý snilek ze San Francisca, který sám sebe prohlásil za císaře Spojených

států, nařídil násilně rozpustit Kongres a postavit most přes sanfranciský záliv. Ačkoli byl jeho reálný politický vliv nulový, byl všeobecně známý a těšil se velké, byť na humorně základnu postavené úctě (vydával i vlastní měnu). Když zemřel, čítal jeho pohřební průvod 30.000 lidí. V Sandmanovi je jeho kariéra podána jako výsledek Snovy sázky se Zoufalstvím o to, zda je možné skutečnému snilkovi zruinovat život. (*Fables and Reflections*)

Mark Twain - americký spisovatel, setkáme se s ním v příběhu *Three Septembers nad January* (česky *Poslední císař Ameriky*), kde podle J. A. Nortona stvoří postavu Krále z *Huckleberryho Finna*. (*Fables and Reflections*)

60 Gen. 4:10-16

61 New York, -

62 MILTON. *Ztracený ráj*. In Josef Jungmann: *Překlady*. Praha, 1958. 5:808, 5:866

63 Dočteme se to v povídce *Vražedná tajemství*. In GAIMAN, N. *Kouř a zrcadla*. Praha, 2003.

64 MILTON. *Ztracený ráj*. s. 1:277

65 Tamtéž. 2:36-45

66 O tomto tématu budu mluvit dále – viz kapitola *Dobro, zlo a odpovědnost*

67 U nás zatím vyšlo *Lucifer: Ďábel vchází do dveří* (Praha, 2007) a *Lucifer: Děti a monstra* (Praha, 2009)

68 Pro usnadnění výběru postav se držím seznamu URL:

http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_characters_in_The_Sandman#Historical_figures

Analýza komiksového cyklu Sandman Neila Gaimana

Maximilián Robespierre - vůdce Výboru pro veřejné blaho během Velké francouzské revoluce. Jeho vnitřním posláním je zničit v lidech všechny zakořeněné mýty a představy. Ve své posedlosti je ale vlastně sám jedním z největších sníků. Snaží se najít a zničit Orfeovu hlavu. (*Fables and Reflections*)

Thomas Paine - americký radikál uvězněný během Velké francouzské revoluce v Lucemburském paláci. (*Fables and Reflections*)

Marco Polo - cestovatel, obchodník a cestopisec ze 13. století. Na cestě skrz asijskou poušť Lop Nur se ztratí karavaně a v blouznění potkává jednu ze snových postav, zrovna když je na pikniku v jednom z „měkkých míst“, kde se Snění prolíná s realitou. Když se pak chce vrátit zpět ke karavaně, potká i Pána snů, zrovna ve chvíli, kdy se v jiném čase a prostoru vrací ze zajetí. Nabídne mu vodu a má s ním krátký rozhovor; možná díky němu později napíše svůj Milion. (*Fables and Reflections*)

Rustichello da Pisa - vydavatel prací Marca Pola. Potkáváme ho společně s Marcem kdesi v poušti Lop Nur, ačkoli by měl tou dobou sedět ve vězení na druhém konci světa. (*Fables and Reflections*)

William Shakespeare - dramatik 16. století, věnuji mu samotnou kapitolu. (*The Doll's House, Dream Country, The Wake*)

Hamnet Shakespeare - Shakespearův syn, nejspíš unesen vilí královnou Titánií. (*Dream Country*)

Christopher Marlowe - dramatik 16. století, předchůdce a přítel Shakespeara. Sedí v taverně, kam Sen přichází na schůzku s Hobem Gadlingem, a kritizuje Shakespeara, že neumí psát. (*The Doll's House*)

Geoffrey Chaucer - básník ze 14. století, autor Canterburských povídek. Objevuje se v taverně, kde Sen poprvé potkává Hoba Gadlinga. (*The Doll's House*)

Anne Hathaway - Shakespearova manželka (*The Wake*)

Susanna Shakespeare - starší Shakespearova dcera (*The Wake*)

Judith Shakespeare - mladší Shakespearova dcera (*The Wake*)

Thomas Quiney - budoucí manžel Judith Shakespearové (*The Wake*)

Ben Jonson - básník a přítel Shakespeara (*The Wake*)

Montel Williams - americký moderátor, objevuje se na obrazku, kde jedna z postav sleduje televizi. (*The Kindly Ones*)

Rod Serling - americký televizní producent, taktéž účinkuje v televizi (*The Kindly Ones*)

John Belushi - americký herec a komik, opět televize. (*Fables and Reflections*)

Richard Nixon - americký prezident, dává ve spánku rady jedné z postav. (*Fables and Reflections*)

Gilbert Keith Chesterton - anglický spisovatel (např. *Napoleon z Notting Hillu* - 1904, detektivní příběhy s *otcem Brownem* - 1911-35). Sice se neobjevuje přímo, ale postava Gilberta, neboli tzv. „Fiddlers Green“, je jménem, podobou i vyjadřováním zcela očividně Chestertonem inspirovaná. (*The Doll's House, The Kindly Ones, The Wake*)

William Shakespeare

Jak jsem již psal, věnuji jeho fenoménu v Sandmanovi zvláštní kapitolu, neboť na rozdíl od ostatních (většinou epizodních) postav hraje velice důležitou roli. V *The Doll's House* se s ním potkáváme, když si povídá s Ch. Marlowem. Sen (sedící u vedlejšího stolu) se zeptá Hoba Gadlinga, kdo ten člověk je; Hob prozaicky odpoví něco ve smyslu, že se snaží psát hry, ale že je to většinou odpad.⁶⁹ Marlowe mezi tím kritizuje nedostatek Shakespearova talentu, jaký ukázal při pokusu napsat hru Jindřich VI.⁷⁰ Jen tak mimochodem uslyší Sen jejich rozpravu a rozhodne se zasáhnout. Vezme si Shakespeara „na slovíčko“ a udělá s ním dohodu - učiní ho slavným, když pro něj napíše dvě hry. První z nich je nám představena v *Dream Country*, v kritiky nejvyzdvihovanější Gaimanově komiksově povídce *A Midsummer Night's Dream* (*Sen noci svatojánské*). Právě o nezvyklé premiéře této hry povídka vypráví - v obecnstvu nesedí nikdo jiný než ti, o kterých se hraje. Sám vilí král Oberon a královna Titánie, zástupy elfů, skříteků, nestvůr a nadpřirozených bytostí vůbec se naposledy vrací do lidského světa a dobře se baví. Během hry skřítek Puk dostojí své šibalské pověsti a nahradí svého herce sebou samým, aby už posléze zůstal v lidském světě. Když premiéra skončí a herci se ráno po svatojánské noci omámení proberou uprostřed louky, připadá jim to jako sen (hle, dvojí vtíp se stejným motivem). V doslovu je zmíněno, že Shakespearův syn Hamnet o něco později umírá, avšak pozornému čtenáři může dojít, že se mohlo jednat o zásah Titánie, která si ho odvedla k sobě, do světa „věčného letního svítání“.⁷¹

Druhou hrou pro Pána snů je *Bouře*. Shakespeare ji píše, když už je starý a vrátil se z Londýna zpět na venkov do Stratfordu. V poměrně humorném duchu nám Gaiman líčí, jak hra vznikala - většina zápletek a situací z *Bouře* je totiž založena na tom, co i my vidíme jako běžný kolorit Shakespeara dne. S přítelem si povídá o tom, kde bere inspiraci pro psaní, během čehož proběhne celá řada historických narážek, jejichž popis by zde zabral až příliš mnoho místa. Když hru dokončuje (chybí mu jen epilog), pozve ho Morfeus k sobě. Ve Snění se Sen přiznává, že ačkoli je Pán příběhů, žádný mu nepatří - právě proto *Bouře*, hra o mágovi, který se zřekne svého světa.⁷² Po návratu ze Snění, poté, co Pánovi snů vrátí dar inspirace, se Shakespeare stahuje do sebe, řeší rodinné problémy a vyrovnává se s tím, zda všechny ty hry, které za život napsal, byly skutečně jeho a zda nebyl pouze prostředníkem držícím pero, když

69 GAIMAN, N. *The Doll's House*. s. 126

70 Hra není doslovně zmíněna, ale citát o „revolting stars“ na ni ukazuje

71 GAIMAN, N. *Dream Country*. s. 78

72 O tomto se více rozepeču v kapitole *Cesta Pána snů*

skrže něj psalo Snění. Jedna z nejsilnějších scén celého příběhu je, když úplně nakonec, na posledních dvou stranách celé série⁷³, Shakespeare sedí nad pergamenem a poprvé v životě píše sám za sebe. Nestvoří nic jiného než slavný epilóg k Bouři, který ilustruje jak jeho, tak budoucí Snovo rozloučení. V době, kdy tento formální závěr čteme, již dávno víme, jak vše dopadne, a právě tím je celý efekt silnější. Gaiman jako by se zde úplně ztotožnil s postavou kouzelníka Prospera⁷⁴ a jeho slovy zakončil své, Snovo i Shakespearovo dílo:

„Kouzla má se vytratila, zbyla mi jen vlastní síla, jež je vetchá. Takže teď můžete mě tu zadržet. Je i druhá možnost ale: poslat mě do Neapole; nedopusťte, na poušti – teď, když mám své vévodství a hřišníkům jsem odpustil – abych v jednom kuse žil. Vašich čar a pout mne, páni, zbavte potleskem svých dlaní; když mé plachty přízní svou nadmete, já náhodou získal vše, co byl můj cíl: abych se vám zalíbil. Bez duchů a bez kouzel učarovat nevím, žel, a tak skončím v zoufalství, jestliže mé viny vy nesmažete modlitbami, které pohnou k slítování. I vy své křivdy chcete smýt? Vlídne mne tedy nechte odejít.“⁷⁵

Moderní mýtus

Sandman, jako každá kniha, má svou funkci – ať už zábavnou, informační nebo z hlediska umění estetickou. Případá mi zajímavá myšlenka Stephana Raucha⁷⁶, že za tím vším plní Sandman funkci nepříliš očividnou, avšak o to zásadnější – utváří chybějící moderní mýtus. Pokusím se jeho linii sledovat a rozšířit.

Ačkoli (dnes) lidé mohou dělat více, než si kdykoli předtím byt jen představovali, život bez víry a beze smyslu postrádá náboj. Před léty tento fenomén Nietzsche nazval smrtí Boha. Jeho termín podrobujeme stále bližšímu zkoumání a teď, když jsme přišli na to, že jsme Boha nejspíš skutečně zabil, ptáme se sami sebe, zda to byl dobrý nápad.⁷⁷

Moderní západní svět je světem, který postrádá vlastní mytologii. Myslím mytologii v pravém slova smyslu, nikoli její mediální a marketingové náhražky v podobě výpravných hollywoodských filmů a počítačových her. Společnosti nezůstalo nic, co by ji duchovně udrželo nad vodou. Žijeme v desakralizovaném světě, kde náboženství vyčpělo, a starý mýtus pozbyl na významu. Mýty chápeme jako obrazy nevědomí nebo jako dobrý námět pro filmy, ale úplně nám uniká jejich pravá podstata. Moderní člověk se nemá čeho chytit, neboť starobylá

berlička mýtu najednou zpuchřela a neunesla jeho váhu, zpuchřela, protože se o ni nikdo nestaral – bez živých aktualizací je prázdnou schránkou.

Člověk, kterého zveme „moderním“, je osamělý. Ztratil všechny metafyzické jistoty svého středověkého předchůdce a na jejich místo dosadil materiální zajištění, obecné blaho a humanitu. Je třeba velké dávky optimismu, abychom mohli předstírat, že to stačí.⁷⁸ Jedinec je zmítán existenčními krizemi, neví kudy kam a jedinec, k čemu se upíná, je úspěch a jeho nejbližší okolí. Společnost dnes jako celek poskytuje pouze právní a společenskou ochranu, ale neříká už, do které své části člověka řadí a jaký je jeho smysl. Původní smysl mytických tradic byl v osvětlení předurčeného úkolu tomu, kdo naslouchal. Mýtus určoval běh světa a vysvětloval, co člověk

nepochopil sám od sebe. Zatímco kdysi spočíval smysl ve skupině a velkých anonymních formách, dnes se ohnisko zájmu přesunulo na jedince, který najednou neví, co se sebou⁷⁹, protože mu starý mýtus neporadí a nový vůbec neexistuje. Stará náboženství, která úkol mýtu suplovala ještě před pár stovkami let, se stala nástroji propagandy.⁸⁰ Ani ona už nemají co říci.

Každá interpretace mýtu ve smyslu biografie, historie nebo vědy spolehlivě zabije jeho poetiku. Živoucí obrazy se stávají pouze vzdálenými fakty z dávných dob nebo dalekých míst (...) Pokud začne civilizace interpretovat svou mytologii tímto způsobem, vyprchá z ní život, z chrámů se stávají muzea a vazba mezi oběma perspektivami (tento a „ten druhý“ svět) mizí.⁸¹

Dokončení příště

73 GAIMAN, N. *The Wake*. s. 183

74 Hlavní hrdina *Bouře* – vyhnanec na ostrově

75 SHAKESPEARE, W. *Bouře*. Praha, 1988

76 RAUCH, S. *Neil Gaiman's The Sandman and Joseph Campbell: In Search of the Modern Myth*.

77 Tamtéž. s. 13

78 JUNG, C.G. *Modern Man in Search of a Soul*, New York, 1933. s. 204.

79 CAMPBELL, J. *Tisíc tváří hrdiny*. s. 336

80 Tamtéž. s. 337